

75. ruží

vítazstva nad fašizmom

Zborník literárnych prác detí
na tému rasizmus, úcta k staršej
generácii a výsledkom jej práce

Obálka:
Valentína VAŇEKOVÁ
ZŠ J.G.Tajovského, Senec, 6.F trieda

Vážení priatelia,

Do rúk sa Vám dostáva zborník prác detí základných škôl a stredoškôľakov „ Kytica 75 ruží.“

Spomienky prevažne starých rodičov detí-
-autorov predkladaných prác ukazujú hrôzy vojny, na
to čo vojna do života ľudí priniesla. Utrpenie, biedu,
nedostatok všetkého. Potláčanie kultúrnej, národnej
a rasovej identity.

Z diel detí, mládeže, cítiť aké je v podmienkach
riadne fungujúcich rodín potrebné upevňovať medzigene-
neračné vzťahy, solidaritu. Solidaritu aj medzi mladými,
tými, ktorí sa z rôznych dôvodov dostali do ťažkých
životných situácií. Aj v dnešnej dobe sú mnohí mladí
v situáciách, že nie sú dostatočne ekonomicky
zabezpečení, alebo majú napríklad vážne zdravotné
ťažkosti a obmedzenia. Oni všetci tvoria súčasť našej
spoločnosti. Niektorí žijú v krízových centrách. Hoci tieto
inštitúcie im skutočný domov nemôžu dať, pomôžu
im vidieť ako sa dá cez poznanie kultúrnych hodnôt,
zažiť pocity spolupatričnosti, chuť postaviť sa
na vlastné nohy. Pripraviť sa na vlastný život.
Je to veľmi často ťažký boj.

V mladej generácii je naša budúcnosť. Na nás
záleží ako ich na život pripravíme, poučíme, ako ich na výzvy
ktoré prídu pripravíme v spoločnom dialógu so staršou
generáciou.

Z prác v tomto zborníku cítime nádej, že cesta
ktorou sa autori dielok vybrali je správna a pomôže im aj
čitateľom sa orientovať v hodnotách, ktoré tu pred-
chádzajúce generácie vytvárali.

Za možnosť vydať a „zviazať“ túto symbolickú
kyticu vďačíme Ministerstvu kultúry SR. Prostredníctvom
spoločného projektu so Zväzom protifašistických bojovníkov,
Kultúra znevýhodnených skupín.

Príhovor predsedu Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov p. Ing. Pavla Sečkára, PhD., k uviťiu 75 ruží víťazstva nad fašizmom.

Obdobie 75. výročia oslobodenia Slovenska, ktoré znamená nielen čas osláv ukončenia 2. svetovej vojny, ale aj gigantického víťazstva nad fašizmom, malo a má aj svoj aktuálny rozmer, v čase globálnej pandémie COVID-19 u nás aj v medzinárodnom meradle. Hlbšie nám bolo možné precitovať hodnoty života a boja o zdravie obyvateľstva. Každého z nás sa týkala samozrejma povinnosť disciplinovane konať vo svojom záujme a v záujme zdravého súžitia nás všetkých a preto i pri tejto príležitosti považujeme za potrebné pripomenúť si odvahu, obetavosť, nadšenie a hrdinstvo, slávu, ale i biedu, utrpenie vojakov a partizánov na povstaleckých frontoch, ako i tragédiu organizátorov a našich spoluobčanov spôsobenú nemeckými bezpečnostnými zložkami, a domácimi pomocníkmi. História druhej svetovej vojny označuje Slovenské národné povstanie za druhé najväčšie ozbrojené vystúpenie nacistami porobených národov. Právom patrí medzi najsvetlejšie kapitoly novodobej histórie Slovákov. Pripomíname si, že za skutočnú demokraciu a ľudskosť života bojovali a mreli tisíce hrdinov protifašistického boja a odboja. Významný míľnik tohto výročia, skutočnosť, že sme mohli 75 rokov žiť v mieri, znamená, že sme vykonali mnoho potrebného pre pokrovový vývin ľudstva. Protifašistický bojovníci, si v plnej miere uvedomujú, že nám odchádzajú priami účastníci 2. svetovej vojny a Slovenského národného povstania. Vzdávame im úctu a ctíme si ich hodnoty bojovníkov za národnú slobodu, proti fašizmu a nemeckému nacizmu, a najmä ako dlhoročných bojovníkov za mier. Odkaz týchto priamych účastníkov bojov a mnohých obetí stavia pred nás mimoriadne aktuálnu úlohu objektívne reflektovať a pravdivo poznávať a hodnotiť zlomové udalosti 20. storočia. Tak, aby nehrozila strata historickej pamäte, aby sme zachovali ich odkaz ako základ pre život ďalších generácií nového tisícročia. Víťazstvo nad fašizmom pre nás znamená, že sme zvládli poraziť agresora, že to bola najmä Červená armáda Sovietskeho zväzu, a na Slovensku aj Rumunská kráľovská armáda, a 1. československý armádny zbor pod vedením gen Ľ. Svobodu ktoré nám priniesli skutočnú slobodu za cenu mnohých životov. Ceníme si, že štáty proti hitlerovskej koalícii oslobodili národy Európy, ale aj nemecký ľud, z hlbokého dna a priepasti nacistickej tyranie. Porážka nacizmu znamenala závažnú a významnú etapu kultúrnej revolúcie, obnovu demokracie v Európe. Sme naozaj radi, že projekt a realita Európskej únie znamená aj upevňovanie pokroku a kultúry súžitia ľudí a národov. Chápeme, že našou mravnou povinnosťou je cítiť sa a bojovať proti hrozbám extrémizmu, nacionalizmu a ďalším neľudským formám súžitia. Platí to, samozrejme, aj vo vzťahu k východným slovanským národom, ktoré sa patrí spoznávať ako našich osloboditeľov. Druhá svetová vojna má svoje desivé štatistiky. Milióny mŕtvych. Na sklonku druhej svetovej vojny iba rozšírili rady mrzákov a padlých. Na Slovensku, kde sa chceli liečiť z východného frontu, čakal ich údel zločincov, ktorých sa bolo treba báť. Nacizmus znamenal pre Európu ťaženie proti Židom, Rómom a slovanským národom, aj proti demokraticky zmýšľajúcim občanom. Znamenal zároveň obrovské vojnové škody, ktoré bolo potrebné zvládať v rozsiahlom programe povojnovej rekonštrukcie hospodárskeho a kultúrno-spoločenského života. Vzdávame úctu všetkým tým, ktorí pri plnení svojho poslania nesklamali.

Ing. Pavol Sečkář, PhD.
predseda SZPB

75. ruží

vítazstva nad fašizmom

AUTOR: Eva Habiňáková ,Veľká Lomnica
Zdroj: vlastná fantázia a spomienky prababky na vojnu

Môj pradedo bol vojak

1. Ťažké časy na nás prišli,
odchádzam a deťom mávam,
letmý bozk manželke do vlasov vtisol som keď ma brali,
posledný pohľad mojím malým anjelom dávam.
Bojovať za vlasť, za slobodu pre ľudí, za moju rodinu idem,
zahyniem a možno, len možno prežijem.

2. Uniforma, zbraň a chlad bez nežnej ruky mojej ženy,
veselé úsmevy drobcov mojich,
pomyslieť ako teraz trpia, plačú a v strachu,
vyberám list z ťažkého vaku.

Zlosť a žiaľ so mnou lomcuje, horké slzy tečú po lícach,
deti bez vzdelania, radosti sa túlia v pivniciach,
nemožno si ísť nakúpiť obživu,
žijú len z dobytky nepripravené na tuhú zimu.

3. Gestapo celú našu krajinu si zotročí,
berú hydinu, statky a všetko čo im padne do tých lakomých očí,
bratia moji v baniach drú jak kone, bijú ich, smejú sa, môj drahý otec tam pomrel.
Strach a len strach vládne teraz v ľuďoch,
v mojej žene však pocit nádeje nezomrel,
doma sú a modlia sa za mňa,
aby som neskončil v rukách pána.

4. V chladnej noci, tmavej ako uhoľ, zobudil nás krik,
„Pozor! Vonku nastúpiť! Zbrane pripraviť, do boja sa ide,
Každá pomocná ruka sa nám zíde !“
Tábor náš sa zmenil na zhon, rýchlo zvon odbíja, berú nás von.
Príkazy jasné rozdané boli.
Kráčame rýchlo, v ruke puška, za nami hrmí delo.

5. Idem kráčam, zrazu šum, pri lesoch blízko pri Hranovnici
na strane druhej sa hemžia protivníci,
zrazu rana z dela, cítiť pušný prach,
z pušiek rany, na zemi priatelia popadaní,
strieľam, bijem sa a kryjem sa za mŕtve telá,
rana ohlušujúca z dela, na zem padám a počujem len pišťanie,
z uší sa mi krv leje, pokúšam sa vstať.
Pravé ucho uvoľnilo sa, tak kráčam rýchlo do lesa,
zabúdajúc na to že som polohluchý.

6. Žijem ešte, moja družina sa zmenšuje,
mierim puškou na svoje terče.
„Normálne je zabiť človeka, ktorý na tom je tak ako ja,
dovlečený nasilu do boja?!“
Zahnať myšlienky nedarí sa mi, zavriem oči, stískam spúšť,
„Bože môj, prosím, len mi odpusť!!“

7. Vysilení priatelia, všade krv a nárek,
odnášajú zranených do táborov,
ostatný pokračujú v nemilosrdných bojoch,
myslím na to že to vzdám,
potom však vidím mojej ženy tvár,
silu nazbieram a strieľam,
bojujem a nevzdávam sa, pre svoju rodinu,
nech ma aj zabijú, len nech lepší život im dám.

8. Výstrel, padám, najprv nič a potom bolesť,
držím si miesto, krv sa leje,
vidím že už so mnou zle je.
Beží ku mne známa tvár,
niečo mi vraví ale nevnímam, upadám do spánku.
„Sklamal som, alebo nie?“ pýtam sa, keď sa preberám,
na tom istom mieste ležím sám a nado mnou čupí priateľ.
„Nesklamal, vyhrali sme!“

9. Teraz, keď už dušu mám na pokoji,
zavriem oči, slzy mi tečú ešte väčšmi ako krv moja,
bolesť utícha a vidím otca i mladšieho syna.
„Takže takto skončila moja rodina!“
Bojoval som, zatiaľ čo oni mreli, i mriem ja s nimi.
Časy zlé prišli, dobré prídu.
„Bojoval som za slobodu pre moju rodinu!“

AUTOR: Michaela Kaňuková, ZŠ a MŠ Veľká Lomnica, 9.A

Zdroj: rozprávanie mojej prababky Anny Javorskej

Z rozprávania mojej prababky...

V nasledujúcich riadkoch Vám chcem predstaviť moju prababku. Jej meno je Anna Javorská a narodila sa 21.06.1934 v malebnej malej dedinke Spišský Štiavnik. Žije tam dodnes. Na vojnu spomína so smútkom, slzami v očiach a strachom. V čase vypuknutia vojny mala 6 rokov a dodnes je tu pre ňu najhoršie obdobie, ktoré kedy zažila.

Ako ste sa o vojne dozvedeli?

Jedného dňa prechádzala dedinou fronta z Ruska. Všetci sa báli, jej bratia dokonca spali v pivnici na zemiakoch, lebo sa tak báli. Do školy nemohli chodiť, lebo v ich škole spali vojaci a pri škôlke mali cvičisko.

Bojovali aj Vaši príbuzní v druhej svetovej vojne?

Áno, obidvaja starí otcovia, ktorí vo vojne aj padli. Môj otec pracovali pre Nemcov v bani v Kišovciach.

Čo bolo vašou hlavnou obživou počas vojny?

Každý sa živil tým, čo mal – dobytkom, niektorí mleli múku a piekli chlieb.

Anna Javorská, moja prababka

Na ktorú spomienku nikdy nezabudnete, ostane navždy v spomienkach?

Na Rusov oblečených do biela, ktorí hádzali granáty na cestu, na utekajúcich Nemcov, aby im zabránili v úteku. Nemci mali veľké nákladné autá a tanky. Nikdy nezaбудnem na strach, ktorý som mala, keď Nemci strieľali, najviac však z dela.

Po skončení vojny sme často chodili na miesta, ktoré boli zasiahnuté vojnou horšie ako naša dedina. Vojna je zlá vec, dúfam, že sa nikdy nevráti.

Spišský Štiavnik - Pamätník obetiam

Kytica 75. ruží k oslobodeniu, víťazstvu nad fašizmom

Alžbeta Karkošková

Adolf Burger

narodenie – 12.8.1917 (Veľká Lomnica)

úmrtie – 6.12.2016 (Praha)

pochádzal z lomnickej židovskej rodiny

bol vyučený ako typograf

počas 2. svetovej vojny ako väzeň zúčastnil Akcie Bernhard, nemeckého fašistického projektu falšovania platidiel a dokumentov Spojencov, doteraz najväčšej známej falšovateľskej akcie v dejinách

rok 1937 - narukoval
do vojenskej služby, do
poddôstojníckej školy 3.
horského pešieho pluku

v Bratislave vstúpil do ilegálnej komunistickej strany, pracoval tam v
štvorčlennej skupine, zaoberal sa hlavne overovaním dokumentov, zho-
tovovaním potlače dokumentov, ako sú rodné listy a osvedčenia o štát-
nom občianstve

Adolf Burger

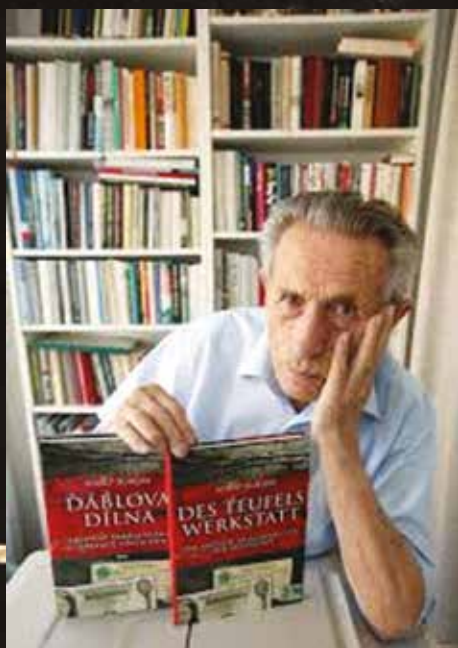
oženil sa v roku 1942

11.8.1942 - bol zatknutý a po výsluchu odtransportovaný (aj s jeho manželkou) do Žiliny a následne do koncentračného tábora Auschwitz I

odtiaľ bol neskôr presunutý do koncentračného tábora Auschwitz-Birkenau

pretože bol vyučený typograf, bol premiestnený do koncentračného tábora Sachsenhausen

v roku 1983 napísal knihu
s názvom Komando padělatelů

v roku 2007 v rozšírenej verzii
o niektoré pasáže vydal knihu
s názvom Ďablova dílna

tiež v roku 2007 bol natočený film
s názvom Diablova dielňa,
ktorý v roku 2008 získal
Oscara za najlepší cudzoja-
zyčný film

Ďakujem za pozornosť

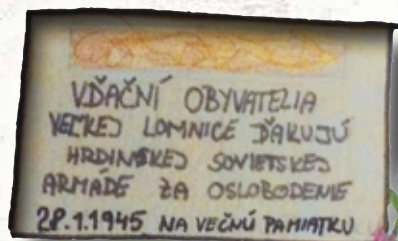

ZDROJE:

[https://sk.pinterest.com/search/pins/?q=adolf%20burger&rs=typed&term_meta\[\]=adolf%7Ctyped&term_meta\[\]=burger%7Ctyped](https://sk.pinterest.com/search/pins/?q=adolf%20burger&rs=typed&term_meta[]=adolf%7Ctyped&term_meta[]=burger%7Ctyped)

https://www.google.com/search?q=adolf+burger&rlz=1C-1CHBD_skSK894SK894&sxsrf=ALeKk01A-M9-RCNJuv1r-cuvpTkNpSXhmUA:1586948528579&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwj5jcr6o-roAhXR5KQKHW-5KDpwQ_AUoAXoECBcQAw&biw=1536&bih=754https://sk.wikipedia.org/wiki/Adolf_Burger
Kniha Dejiny Veľkej Lomnice

Oslobodenie Veľkej Lomnice

Koncom januára 1945 v rámci Západokarpatskej operácie Červenej armády spolu s príslušníkmi 1. Československého armádneho zboru v ZSSR prekročili Levočské vrchy a Branisko a viacerými prúdmi prenikli do Popradskej kotliny. V popoludňajších hodinách 28.1.1945 sa objavili vo Veľkej Lomnici prvé sovietske hliadky a krátko po nich aj vojaci 1. brigády 1. československého armádneho zboru pod velením Jána Satoria.

Veľká Lomnica spolu s okolitými obcami, vrátane mesta Poprad, boli oslobodené. Situácia vo veľkej Lomnici bola však po oslobodení takmer ľudoprázdna, kvôli nariadeniu Heinricha Himlera z 27. októbra 1944 o totálnej evakuácii Nemcov zo Spiša. Obnova obce a života v nej tak bola veľmi náročná, avšak úspešná.

Každoročne si oslobodenie našej obce pripomíname 28. januára.

Tento rok v roku 2020, to bolo 75. výročie oslobodenia Veľkej Lomnice

AUTOR: **Veronika Lapšanská** ZŠ a MŠ Veľká Lomnica, 9.A

ZDROJE:

Kniha „Dejiny Veľkej Lomnice“

<https://spis.korzar.sme.sk/>

AUTOR: **Martina MADEJOVÁ**, ZŠ s MŠ Veľká Lomnica, 9.A

Zdroj: z rozprávania mojej babky

2. svetová vojna

V roku 1939 vojna nastala,
strach, hlad a bezmocnosť ľudí prenasledovala.

Čudná vojna, zimná vojna,
pre ľudí bola veru neobstojná.

Plán Barbarossa Hitler stvoril,
Rusko zmoriť sa snažil.

Narazil však na dva faktory,
Rusko sa mu asi podariť nezmorí.

Koniec vojny v Európe nastal,
no na Hirošimu stále niekto bomby hádzal.

Hitler stvoril veľký plán,
koncentračné tábory to nazýval.

Cigán, homosexuál či žid,
pre Hitlera nemali dôvod žiť.

Počet obetí sa na šesťdesiat miliónov ťahá,
a Hitler si pištoľ k hlave dáva.

Končí sa tak tragédia,
dodnes o tom hovoria média.

Úctu im všetci dajme,
Vojny nech sú pre nás iba bájne.

AUTOR: **Dominik Danis**, ZŠ SNP, Galanta, Cintorínska 465, Veľká Mača

Deň víťazstva nad fašizmom

Deň víťazstva nad fašizmom bol pomenovaný 9. máj 1945, najvyšším veliteľom Červenej armády Josifom Vissarionovičom Stalinom na počesť ukončenia druhej svetovej vojny.

Po nástupe komunizmu v strednej a východnej Európe bol oslavovaný, a bol stanovený štátnym sviatkom. Sú po ňom pomenované mnohé ulice a sídliská. Ukončenie druhej svetovej vojny v Európe si jednotlivé štáty starého kontinentu pravidelne pripomínajú 8. mája. Deň víťazstva nad fašizmom je štátnym sviatkom aj dňom pracovného pokoja Slovenskej republiky.

Pripomínáme 75. výročie konca druhej svetovej vojny v Európe. Najväčší konflikt v doterajších ľudských dejinách sa dotkol všetkých kontinentov s výnimkou Antarktídy. Za necelých šesť rokov trvania si vyžiadal desiatky miliónov obetí. Druhá svetová vojna bola oproti predošlým špecifická vo viacerých ohľadoch. Boli v nej využité nové typy zbraní a nové spôsoby vedenia vojny.

V krajinách západnej Európy sa za koniec druhej svetovej vojny považoval už 8. máj, v krajinách socialistického bloku, vrátane Československa, sa v minulosti oslavovalo oslobodenie ľudu Sovietskou armádou až o deň neskôr. Kapitulačný akt Nemecka z 8. mája sa totiž na želanie J.V. Stalina opakoval ešte raz v noci z 8. na 9. mája. Po páde ZSSR sa niekoľko krajín - vrátane Česka a Slovenska rozhodlo prikloniť sa k dátumu, ktorý oslavuje väčšina Európy.

Múzeum holokaustu v Seredi vzniklo v priestoroch bývalého pracovného a koncentračného tábora v Seredi, ktoré predstavuje autentické miesto viažuce sa k tragickému obdobiu **riešenia židovskej otázky** na Slovensku počas druhej svetovej vojny. Múzeum slúži aj ako pamätník všetkých zavraždeným Židom zo Slovenska, pričom len samotným táborom v Seredi prešlo v období od roku 1941 až 1945 približne 16 000 Židov, z ktorých bola väčšina zavraždená počas holokaustu.

AUTOR: **Lucia Il'ová**, gymnázium Rožňava

Kytica 75 ruží k víťazstvu nad fašizmom

Ruže sú nemé. Nedokážu sa s nami podeliť s ich trnistou minulosťou. Nechajú nás len obdivovať ich terajšiu krásu. Ľudia sú na tom podobne, často sa nechajú uniesť krásou prítomnosti a zabúdajú na minulosť. Moje meno je Lucia Il'ová, som študentkou gymnázia v Rožňave a rada by som nahliadla do minulosti skrz tému „75 ruží k víťazstvu nad fašizmom“. Budem písať len to, čo mi rozpovie môj starý otec František Novotný, ktorý je aj v súčasnosti predseda Základnej organizácie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov (ďalej len ZO SZPB) v Dobšinej. Spolu tak chceme prispieť k tomuto nadpisu a odkryť tak aspoň časť príbehu jednej z tých ruží.

Názov mesta.

Okolo pravosti názvu mesta Dobšiná je viac úvah. Dokumenty vzťahujúce sa k názvu uvádzajú Dobšínú pod menom Topsucha (Tobšau)- v preklade to znamená „Pozri do hrnca“. Vtedajší baníci pri varení obeda uvažovali ako obec pomenovať. Keď v hrnci začalo vriieť, jeden z baníkov zavolať na druhého: En top schau! (Pozri do hrnca). Tým vraj nevdojak dal obci nemecký názov.

V roku 1585 vznikol erb mesta, a to banícke kladivá a nádoba s dvoma ušami a názvom Topsucha Bergstadt (Tobšau Bergštat). Podľa zachovalých listín v období po vzniku Dobšinej sa tu ťažila najmä meď, zlato a striebro, železá ruda a v 20. storočí aj azbest.

Kedy bolo mesto oslobodené? + Ktorá armáda oslobodila tvoje mesto?

Dovoľte mi pripomenúť ako to bolo koncom roka 1944 a začiatkom roka 1945 v Dobšinej.

Frontový život trval v celom okolí regiónu Dobšiná. Mesto bolo v tom čase preplnené nemeckým a maďarským vojskom. Po uliciach sa sotva dalo pohybovať. 22. decembra 1944 zažilo mesto bombardovanie. Bomby spadli vyše i niže mesta, avšak nestala sa škoda na ľudských životoch, ani na majetku. Frontový život trval v meste naďalej. Rýchla ruská ofenzíva v Poľsku a Maďarsku učinila nemecké povstanie v gemerských dolinách beznádejnými. Od Košíc postupoval útočiaci prúd smerom na Rožňavu. Strelbu bolo počuť už v blízkosti Dobšinej. Nový rok 1945 privítali nemeckí a maďarskí vojaci strelbou.

hrob môjho starého

V polovici januára 1945 sa stala Dobšiná zázemím frontu. Od Rožňavy prichádzalo do mesta viac a viac vojakov. Prichádzali aj autá so zranenými. V terajšej budove gymnázia bola zriadená poľná nemocnica a bola tu ešte aj poľná nemocnica v budove dnešného detského domova, ktorá vznikla počas SNP. 24. 1. 1945 začali jednotlivé jednotky z Dobšinej ustupovať. 26.1. napadlo v Dobšinej veľa snehu., čo ustúp ešte sťažilo. Cez Čuntavu sa nedalo presúvať, všetko sa hrnulo cez obec Stratená. Cesta bola preplnená. Rumunské oddiely sa blížili. Posledné vojenské zrážky mali útočnicu rumunské oddiely so zadným vojom Nemcov ešte 26.1. niže mesta Dobšiná. Večer však už bolo mesto úplne prázdne. Všade panovalo ticho a čakalo sa na dni oslobodenia. Po polnoci došli do mesta prvé

oddiely Rumunov, čo bolo pre mnohých občanov prekvapením, pretože očakávali ruských vojakov. Ráno 27.1. 1945 vtiahli rumunské oddiely do mesta úplne. Hneď za nimi prišli do mesta aj ruské oddiely- najmä zákopníci, ktorí prezerali domy a zisťovali či v nich niet míny. Potom už všetci obyvatelia vyšli zo svojich úkrytov a začal sa po časoch strádania, netrepezlivého očakávania, nový slobodný život. Oslobodenie mesta sa stalo skutkom.

Pamätné miesta v Dobšinej.

Mesto Dobšina i ZO SZPB venujú mimoriadnu pozornosť pamätným miestam v meste. Na budove radnice je umiestnená pamätná tabuľa pri príležitosti oslobodenia mesta. V parku pred radnicou je postavený pamätník padlých v prvej i druhej svetovej vojne. Na budove pošty je pamätná doska z príležitosti obesenia Karola Adlera, veliteľa partizánov v časti Slanskej doliny. Na budove gymnázia je pamätná doska, ktorá pripomína poľnú vojenskú nemocnicu. Pri príležitosti 25. výročia SNP bol postavený pamätník na Námestí troch ruží. Pamätná tabuľa na pamiatku železničiarov, ktorí boli tiež v odboji, sa nachádza na budove bývalej železničnej stanice.

K týmto významným výročiam mesto a ZO SZPB organizujú vždy oslavy. Tie pozostávajú z toho, že čestnú stráž vykonávajú príslušníci banického združenia Dobšinej v banickej rovnošate. Po položení vencov a kytic kvetov zaznie slovenská hymna, báseň a prejav k významnému výročiu. Tak to bolo každý rok, ale v roku 2019 pri pamätníku v parku pred radnicou bola 11.11. o jedenástej hodine a jedenástej minúte, spomienka na ukončenie prvej svetovej vojny. Presne v tej hodine a minúte zazneli zvony z evanjelického kostola. Na všetkých významných oslavách k výročiam bola vždy primeraná účasť zo strany obyvateľov mesta Dobšina.

Môj pradedo bol vojak partizán.

Jozef Novotný, môj pradedo, narodený 23.4. 1911, pracoval na bani pri dobývaní železnej rudy až do roku 1944, kedy sa začalo pripravovať ozbrojené povstanie. Od 17.2. 1945 do 2.4. 1945 bol príslušníkom Československej armády ZSSR. Keďže zo základnej vojenskej služby mu bola udelená hodnosť desiatnik, musel sa pripravovať so svojím vojenským družstvom a kolegami vojakmi- partizánmi, na pomoc ozbrojenému povstaniu. Bojoval na rôznych miestach v okolí Dobšinej- Slovenský raj, až do odchodu z Popradu do bojov pri oslobodzovaní Liptovského Mikuláša. V bojoch pri oslobodzovaní Liptovského Mikuláša bol ranený a pri prevoze na lekárske ošetrovanie zomrel. Zomrel hrdinskou smrťou. V tých ťažkých bojoch sa stal nezvestným, rodina sa ho nedočkala. Domov sa nevrátil. Na základe rozhodnutia okresného súdu bol vyhlásený za mŕtveho dňa 2.4.1947. Je pochovaný na historickom vojenskom cintoríne v Liptovskom Mikuláši (kde rodina môjho starkého toto miesto pravidelne v mesiaci november navštevuje).

Na záver

Môj starký pracoval veľa rokov na mestskom úrade v Dobšinej a zároveň bol aj kronikárom mesta. Mal možnosť nahliadnuť do kroník mesta od začatia ich písania, až kým neodišiel v roku 1990 do dôchodku. Teraz sa dožíva 81 rokov a bol ochotný podeliť sa s históriou a významnými udalosťami jeho rodného mesta. Všetko z tejto dokumentácie je pravdivé a doložené faktami. Mesto Dobšina je rozlohou pomerne malé, no jeho história je bohatá a právom hrdá. Ľudia tohto mesta boli od jeho založenia hrdí a statoční ľudia, odhodlaní pomôcť a pamätať na to dôležité. Je preto nevyhnutné, aby sa ich história a ich príbehy dostali medzi nás i v tejto dobe, aby ostali živé navždy a nestratili sa v prachu minulosti.

hrob, Jozef Novotný, môj pradedo

AUTOR: **Lenka Trajtelová**, ZŠ Komenského RevúcaZdroj: *Z rozprávania starých rodičov*

Príbeh člena 2. paradesantnej brigády v ZSSR.

Kto som ja aby som písala o druhej svetovej vojne? Nikto. Nikto z mojej generácie nemá právo písať o týchto strašných časoch a tváriť sa, že o nich niečo vie. Nikdy som nezažila hrôzy vojny, ani nič, čo by sa im čo i len podobalo. A dúfam, že ich nikdy nezažijem. Ja a ani nikto iný.

Jedno však viem. Vojna okradla o život veľa ľudí, veľa nevinných ľudí. Môj prastarý otec mal to šťastie, že medzi nimi nebol. Prežil. Avšak ja som nemala dosť šťastia aby som ho stihla spoznať. Či by mi o týchto časoch niečo sám povedal sa už nikdy nedozviem, ale je tu človek, ktorý mi jeho životnú cestu prerozprával, môj starý otec, syn priameho účastníka druhej svetovej vojny, člena 2. paradesantnej brigády v ZSSR, Jána Levického.

Môj prastarký pochádzal z Kelče a mal 21 rokov keď po prvýkrát obliekol vojenskú uniformu. Prešiel základným výcvikom a po ňom bol odvelený na východný front. Tu ho koncom októbra 1943 zajali došľach kozáci. V zajatí ostáva do januára 1944, ako som sa dozvedela tu sa naučil fajčiť. Nie z nudy, či frajeriny ako dnešní mladí. Ale aby aspoň takto zahnal hlad. Od januára 1944 bol zaradený do novotvoriacej 2. paradesantnej brigády. Absolvoval výcvik v Jefremove a Proskurove a následne bol nasadený na frontovú líniu do Poľska, do oblasti Novosielc a Krosna, kde bolo ich úlohou vytvoriť cestu pre Červenú armádu na prechod Karpát na pomoc vyhlásenému SNP. Po týchto bojoch bola jeho brigáda letecky prepravená na letisko Tri Duby, odkiaľ boli hneď po pristátí nasadení do obranných bojov. Po obsadení Banskej Bystrice fašistami a prechode povstania na partizánsky spôsob bola bol účastný na zimnom prechode cez Staré hory do horských chát nad Dolnou Lehotou. Tu až do príchodu frontu pôsobil v oddielu pod vedením veliteľa Prikryla ako prieskumník a zásobovač potravínami.

A tu sa odohráva jeden z príbehov, ktorý ma zaujal. Jedného dňa, keď šiel so svojim spolubojovníkom

do dediny po proviant sa stalo to, čo by sme všetci v tejto situácii chceli najmenej. Keď prišli do domu pani Márie, ktorá im od dedinčanov proviant zbierala mali topánky celé premočené od snehu a tak im navrhla aby kým im ona proviant pobalí, si dali topánky preschnúť do pece, ktorá bola ešte teplá od rána, keď v nej piekla chlieb. Avšak počas tohto čakania pribehla susedka s alarmujúcou správou. Nemci prišli na kontrolu domov. Ak by ich v dome našli neprišli by o život len oni ale aj pani domu. Preto zvolili jedinou možnosť ako ujsť a to oknom v zadnej izbe. Na obúvanie v takejto situácii nie je čas, preto sa v lese skrývali bosí a ich topánky zase v peci, kým nemeckí vojaci nedokončili kontrolu a neodišli. Týmto chcem poukázať ako dôležití boli vo vojne aj ľudia, ktorí nebojovali na frontoch ale riskovali životy tým, že vojakom pomáhali. Veď bez nich by väčšina našich partizánov pomrela hladom.

Avšak pre mňa ešte dôležitejšia udalosť ako hrdinstvo tejto ženy, ktorá jednotke môjho prastarkého pomáhala, je prvé stretnutie Jána Levického s jeho nastávajúcou manželkou, ktoré sa tiež odohrávalo v Dolnej Lehoty, do ktorej pre zmenu prišla moja prastarká s proviantom pre svoju tetu, aby im obohatila sviatky. Z našej Revúckej doliny, kde teraz bývam aj ja, musela prejsť približne 70 kilometrov aby sa do Dolnej Lehoty dostala. Už tento fakt je pre väčšinu mladých ľudí dnes nepredstaviteľný.

22.2.1945 bol môj prastarký preradený do Československej armády, kde bol účastníkom ďalších bojových akcií na oslobodenie Slovenska a Čiech od fašizmu. Z Československej armády odišiel do civilu 31.12.1945 v hodnosti rotmajstra.

Oženil sa s mojou prastarkou a v novembri 1947 sa im narodil prvý syn Vladimír, môj starký, ktorý dostal meno po veliteľovi Prikrylovi. Neskôr mali ešte jedného syna, potom prišlo 5 vnúčat a za jeho života sa mu narodili 4 pravnúčatá, z ktorých som ja najmladšia. Až do svojej smrti v roku 2003, keď som

ja mala len 2 roky, bol členom SZPB.

Z rozprávania mojej mamy viem, že aj keď bol poznačený hrôzami vojny, bol to naďalej skvelý, milujúci človek a starý otec a aj keď si ja jeho lásku nemôžem pamätať, viem, že sme preňho boli najväčšou radosťou. Hlavne keď zistil, že jeho prvý pravnuk dostal meno Ján po ňom.

Keď toto píšem uvedomujem si, ako dobre sa teraz vďaka ľuďom ako bol môj prastarý máme. Aj to, ako si to veľa z nás neváží. Nevieme si ani predstaviť aké to v tých časoch bolo. To, čo nám povedia v školách nestačí aby sme pochopili, čím si ľudia museli prejsť. Dokonca ani ekurzia v koncentračnom tábore v mnohých mojich spolužiakoch nevyvolala ani štipku rešpektu k obetiam vojny. A preto ma veľmi bolí pohľad na moju generáciu, ktorá pomaly zabúda na to, čo zažili naši predkovia a ako veľa toho pre nás spravili. Avšak stále dúfam, že to bude lepšie, že si začneme viac vážiť to, čo máme a tých, vďaka ktorým to môžeme mať.

Nakoniec poviem už len toľko, že aj keď pre mňa bude navždy najväčším hrdinom Ján Levický z Kelče, môj prastarý otec, hrdinami sú všetci, čo v tej dobe žili. A jedno obrovské ďakujem patrí všetkým, ktorí sa pričínili na tom, že dnes môžem žiť slobodne a bez strachu o vlastný život.

Z rozprávania Zuzany Simanovej–Mokrenovej, prerozprávaj Matúš Kriak, žiak 9A triedy ZŠ na ul. Komenského v Revúcej.

Príbeh jednej Ruskej partizánky a jej poďakovanie za záchranu života v malej dedinke pod vrchom Kohút v Stolických vrchoch.

V novembri 1944 prišla do obce Muránska Zdychava partizánska hliadka pozostávajúca z dvoch partizánov a jednej partizánky. Zastavili sa u miestneho mlynára a požiadali o trochu jedla. Ako jedli počuli hluk motorov. Cez okno zbadali ako pred mlynom stojí nemecký tank. Všetci traja členovia partizánskej hliadky vyšli von a začala sa prestrelka medzi Nemcami a hliadkou. Dvomi členmi hliadky sa popri potoku podarilo uniknúť a vrátiť sa k partizánskemu oddielu, ktorý mal základňu v chate Nad Poľanou. Tretí člen hliadky – partizánka sa v susedstve mlyna schovala do chlieva k ošippaným, kde bola odhodlaná ak ju objavia Nemci použiť zbraň proti nim a po tom proti sebe, aby sa nedostala do ich rúk. V chlieve pri ošippaných sa zdržala do nočných hodín. Tmavú noc využila na únik z obce hore potokom Zdychavka zhruba asi 1 kilometer. Za obcou sa zle orientovala a na miesto smerom na základňu šla opačným smerom. Takto sa za noci dostala až na lazy Kokavka, kde ráno zistila, že je na nesprávnom mieste. Po tomto zistení sa vydala za dňa na základňu partizánskeho oddielu. Po príchode na

miesto kde mal oddiel základňu zistila, že oddiel odišiel nakoľko očakávali Nemeckú ofenzívu. Vyšla sa po snehovej stope za oddielom. Takto prešla cez lazy Števkov diel, Uhlíarka až na Javorinu, kde sa jej stopa oddielu po príchode na cestu stratila. Aby nezablúdila vracala sa po stope naspäť. Takto sa vrátila až na lazy Uhlíarka, kde v horúčke pri omrznutých nohách začala strácať vedomie a napadla ju myšlienka že skoncuje aj so sebou. V bezvedomí ju našli deti Ján Siman prezývka Mokren a jeho sestra Zuzana, ktorí ju na sánkach doviezli k rodičom. Títo jej poskytli prvú pomoc a začali jej liečiť omrznuté nohy. U tejto rodiny bola do decembra 1944, kedy sa o ňu začali zaujímať Vlasovci, ktorí bojovali po boku Nemcov proti partizánom. Aby ju u nich nenašli preniesli ju na lazy Pod poľanou a po dohode ju umiestnili u pani Zuzany Kubejovej, ktorá žila s tromi deťmi sama, nakoľko jej manžel narukoval do Slovenského národného povstania a do tej doby nemala o ňom žiadne správy. Tu naďalej pokračovala liečba omrznutých nôh. V januári 1945 do obce Muránska Zdychava prišla ustupujúca Nemcká jednotka, ktorá zabezpečovala zákopové práce. Táto na tieto práce využívala ruských zajatcov, ktorým sa od domácich dostala informácia o pobyte uvedenej partizánky. Jedno odpoľudnie sme zbadali ako k nám idú Nemci. Pani Kubejová vyšla von aby ich zdržala a za ten čas partizánka ušla do lesa vzdialeného od nášho domu asi 200 m. Pred útekou do strechy poľnohospodárskej budovy ukryla denník, ktorý pravidelne písala. Ukázalo sa, že to boli dvaja Ruskí zajatci v Nemeckých uniformách, ktorí na nás tlačili do neskorých nočných hodín, aby sme vyrazili pobyt partizánky. Keďže nepochodili odišli preč. Partizánka sa zdržala u pani Kubejovej až do 26. februára 1945 kedy bola oslobodená obec Muránska Zdychava. Partizánka si na šijacom stroji pani Kubejovej z nohavíc ušila sukňu a šťastná sa išla prihlásiť na veliteľstvo oslobodenej obce. Pani Kubejovej nechala adresu v ZSSR, ktorú dodnes prechováva.

Na 50. výročie SNP prišla do Československa aj so svojim manželom, ktorý bol politickým komisárom spomínaného partizánskeho oddielu. Počas tejto návštevy, ponavštevovala rodiny, ktoré jej pomohli prekonať ťažké obdobie, aby sa im poďakovala a zavďačila sa darom. Zuzanu Simanovú–Mokrenovú pozvala na návštevu ZSSR, ktorú aj vykonali.

Po skončení vojny až do roku 1948 pracovala vo vojenskej nemocnici v Poľsku. So svojim manželom žila v Lipecku a mali dve deti. Z jej rozprávania sme pochopili, že parašutistický výcvik absolvovala v Rusku a prvý zoskok absolvovala v oblasti Štósu, kde bola vysadená na pomoc SNP.

AUTOR: **Matúš Kriak**, žiak 9A triedy ZŠ na ul. Komenského v Revúcej

Zdroj: *Z rozprávania Zuzany Simanovej–Mokrenovej*

Príbeh jednej Ruskej partizánky a jej poďakovanie za záchranu života v malej dedinke pod vrchom Kohút v Stolických vrchoch.

V novembri 1944 prišla do obce Muránska Zdychava partizánska hliadka pozostávajúca z dvoch partizánov a jednej partizánky. Zastavili sa u miestneho mlynára a požiadali o trochu jedla. Ako jedli počuli hluk motorov. Cez okno zbadali ako pred mlynom stojí nemecký tank. Všetci traja členovia partizánskej hliadky vyšli von a začala sa prestrelka medzi Nemcami a hliadkou. Dvomi členmi hliadky sa popri potoku podarilo uniknúť a vrátiť sa k partizánskemu oddielu, ktorý mal základňu v chate Nad Poľanou. Tretí člen hliadky – partizánka sa v susedstve mlyna schovala do chlieva k ošípaným, kde bola odhodlaná ak ju objavia Nemci použiť zbraň proti nim a po tom proti sebe, aby sa nedostala do ich rúk. V chlieve pri ošípaných sa zdržala do nočných hodín. Tmavú noc využila na únik z obce hore potokom Zdychavka zhruba asi 1 kilometer. Za obcou sa zle zorientovala a na miesto smerom na základňu šla opačným smerom. Takto sa za noci dostala až na lazy Kokavka, kde ráno zistila, že je na nesprávnom mieste. Po tomto zistení sa vydala za dňa na základňu partizánskeho oddielu. Po príchode na miesto kde mal oddiel základňu zistila, že oddiel odišiel nakoľko očakávali Nemeckú ofenzívu. Vydala sa po snehovej stope za oddielom. Takto prešla cez lazy Števkov diel, Uhliarka až na Javorinu, kde sa jej stopa oddielu po príchode na cestu

stratila. Aby nezablúdila vracala sa po stope naspäť. Takto sa vrátila až na lazy Uhliarka, kde v horúčke pri omrznutých nohách začala strácať vedomie a napadla ju myšlienka že skoncuje aj so sebou. V bezvedomí ju našli deti Ján Siman prezývka Mokren a jeho sestra Zuzana, ktorí ju na sánkach doviezli k rodičom. Títo jej poskytli prvú pomoc a začali jej liečiť omrznuté nohy. U tejto rodiny bola do decembra 1944, kedy sa o ňu začali zaujímať Vlasovci, ktorí bojovali po boku Nemcov proti partizánom. Aby ju u nich nenašli preniesli ju na lazy Pod poľanou a po dohode ju umiestnili u pani Zuzany Kubejovej, ktorá žila s tromi deťmi sama, nakoľko jej manžel narukoval do Slovenského národného povstania a do tej doby nemala o ňom žiadne správy. Tu naďalej pokračovala liečba omrznutých nôh. V januári 1945 do obce Muránska Zdychava prišla ustupujúca Nemecká jednotka, ktorá zabezpečovala zákopové práce. Táto na tieto práce využívala ruských zajatcov, ktorým sa od domácností dostala informácia o pobyte uvedenej partizánky. Jedno odpoľudnie sme zbadali ako k nám idú Nemci. Pani Kubejová vyšla von aby ich zdržala a za ten čas partizánka ušla do lesa vzdialeného od nášho domu asi 200 m. Pred útekem do strechy poľnohospodárskej budovy ukryla denník, ktorý pravidelne písala. Ukázalo sa, že to boli dvaja Ruskí zajatci

v Nemeckých uniformách, ktorí na nás tlačili do neskorých nočných hodín, aby sme vyzradili pobyt partizánky. Keďže nepochodili odišli preč. Partizánka sa zdržala u pani Kubejovej až do 26. februára 1945 kedy bola oslobodená obec Muránska Zdychava. Partizánka si na šijacom stroji pani Kubejovej z nohavíc ušila sukňu a šťastná sa išla prihlásiť na veliteľstvo oslobodenej obce. Pani Kubejovej nechala adresu v ZSSR, ktorú dodnes prechovávajú.

Na 50. výročie SNP prišla do Československa aj so svojim manželom, ktorý bol politickým komisárom spomínaného parti-

zánskeho oddielu. Počas tejto návštevy, ponavštevovala rodiny, ktoré jej pomohli prekonať ťažké obdobie, aby sa im poďakovala a zavďačila sa darmi. Zuzanu Simanovú–Mokrenovú pozvala na návštevu ZSSR, ktorú aj vykonali.

Po skončení vojny až do roku 1948 pracovala vo vojenskej nemocnici v Poľsku. So svojim manželom žila v Lipecku a mali dve deti. Z jej rozprávania sme pochopili, že parašutistický výcvik absolvovala v Rusku a prvý zoskok absolvovala v oblasti Štósu, kde bola vysadená na pomoc SNP.

AUTOR: **Ema Gurínová**, 8. B, Základná škola, Janka Palu 2, 914 41 Nemšová

ZDROJ: Z rozprávania babky a uja

Kytica 75 ruží k víťazstvu nad fašizmom

Z rozprávania mojej nebohej babky Ľudmily Gurínovej, rod. Moravčíkovej

Keď som bola menšia, tak mi často babka hovorievala o druhej svetovej a mňa to vždy zaujímalo. V jej mladom veku sa začala vojna, ktorá prišla i sem k nám do Nemšovej. Babka bývala na Kukučínovej ulici v Nemšovej-Luborči. Mala kamarátku, ktorá bola židovka a bývala na tej istej ulici v dome oproti. Jedného dňa išla babka k nim, ale nikto tam nebol a všade bola krv. Ak si dobre pamätám, tak babkin dom vybuchol, pretože im tam dali bombu, ale jej rodina niečo tušila, a tak pre istotu išli preč, čo sa im aj oplátilo. Celú rodinu od susedov, žiaľ, zabili len kvôli tomu, že boli inej viery. Dnes sú na tej ulici postavené nové domy a, bohužiaľ, si už obyvatelia nepamätajú ani mená vtedajších židovských obyvateľov.

Z rozprávania môjho uja

Nemšová, okolité obce i mesto Trenčín boli oslobodené od Nemcov 29. apríla 1945. Od východu postupovali oslobodzujúce armády, teda Sovieti a Rumunské vojská. Dostali sa až do Trenčianskej Teplej. Ale prekročiť Váh nemohli, pretože ich ostreľovali Nemci z nemšovského brehu Váhu. Totiž na kostolnej veži v Nemšovej mali Nemci pozorovateľňu. Až keď asi tromi výstrelmi z kanóna Sovieti zostrelili vežu kostola, mohli vojská ďalej bez zdržania postupovať. Sovietov a hlavne Rumunov (tí totiž išli trochu rýchlejšie, lebo nemali ťažkú techniku) nespomalili ani narýchlo budované betónové prekážky, ako napr. protitankové betónové kocky rozmeru 2x2x2,5 m, guľaté betónové guľometné hniezda typu „Kugelstand“ a podobne. Tieto prekážky budovali rýchlo odchádzajúce nemecké vojská (smerom domov na západ). Pracovali na nich naši občania, ktorí boli v tom čase doma, ženy, mladiství a niekoľko Nemcov (ktorí práce riadili) zo skupiny Thod. Doteraz je možné si pozrieť tieto prekážky, ktoré stále v pôvodnej kvalite v našom chotári existujú. Je veľmi dobre, že sa u nás nezdržali nemecké vojská a neboli u nás boje, žiadne ani prestrelky a straty na životoch či rumunských, sovietskych vojakov a hlavne civilného obyvateľstva.

AUTOR: **Mária Derevjaníková**, 9. ročník, ZŠ s MŠ Jarabina

ZDROJ: *Príbeh mojej babky z obdobia 2. sv. vojny*

„Na túto noc nikdy nezabudnem...”

Prerozprávam Vám príbeh, s ktorým sa so mnou podelila moja 82-ročná babka Anna Derevjaníková z Jarabiny. Keď som sa pokúsila vžiť do jej situácie, neviem, ako by som zareagovala ja a veľmi obdivujem jej odvahu.

„V jeden zimný večer sme sa všetci chystali spať – ja, moja mama, otec, a moji súrodenci, keď v tom zrazu na dvere s puškou zabúchali vojaci. Nechceli sme mať problémy, tak sme im otvorili. Do domu vošli dvaja vojaci s puškami a baterkami v rukách. Ja som spala v izbe sama a v tom

čase, keď prišli, už som ležala prikrytá v posteľi. Jeden z nemeckých vojakov prišiel ku mne, zhodil moju perinu na zem, aby skontroloval, či niekoho neskrývam. Keď zistil, že som dieťa, zakričal: „NICHT BANDIT!“ Potom odišiel do kuchyne za druhým vojakom.

V kuchyni spala moja mama a otec, mama najskôr otcovi hovorila, aby sa skryl, ale on to neurobil. Myslím si, že to bolo dobre, lebo hneď by sa stal podozrivým. Do kuchyne tiež prišli vojaci, zhodili perinu na zem a svietili môjmu otcovi do očí s baterkou, či to nie je náhodou nepriateľský vojak. Mama im musela vysvetľovať, že je to jej manžel a nie nepriateľský vojak. Po nemecky nevedela hovoriť, len po našom („po orjabinsky“), ale pochopili ju. Keď nič nenašli, odišli z domu preč.

Mohla som mať vtedy asi 10 rokov, ale ten strach, čo sa stane, bol veľký.

Na tento zážitok a túto noc určite nikdy nezabudnem.“

AUTOR: **Petra Derevjaníková**, 8. ročník, ZŠ s MŠ Jarabina
 ZDROJ: *Príbeh mojich prastarých rodičov*

KRUTÁ VOJNA ...

Rozhodla som sa napísať príbeh mojich prastarých rodičov Bulíkových z Jarabiny, ktorý sa písal v čase II. svetovej vojny. Pradedo a prababka Bulíkovci boli obchodníci v Potravnom družstve najprv v Litmanovej, neskôr v Jakubianoch. Pradedo Michal Bulík, vyučený mäsiar a prababka Anna Bulíková, rod. Minčíková, vyučená za predavačku u miestneho obchodníka. Po svadbe v roku 1941 si prenajali predajňu pre svoje podnikanie a ich obchodnícka činnosť začala v ťažkých vojnových časoch. Keď sa roku 1943 mala narodiť ich dcéra Nadežda, mnohí zo židovských obchodníkov, s ktorými Bulíkovci dobre vychádzali, sa im núkali za kmotrov, akoby tušili svoju tragickú budúcnosť. O to ťažšie vnímala prababka Anna Bulíková drsné udalosti, keď zo dňa na deň začali transporty Židov a „strácali sa“ nevedno kam. Až po vojne sa dozvedela, že boli odváňaní do koncentračných táborov, najmä v Osvienčime. Michala Bulíka môjho pradeda gestapáci podozrievali zo spolupráce s partizánmi a odvliekli ho na Ľubovniansky hrad. Jeho kmotor Kundla z Jakubian šiel na hrad a presvedčil gestapo, že Michal Bulík je neprávom zatknutý. Zaručil sa zaňho, že nemá s odbojom nič spoločné, preto ho pustili. Bol mu za to veľmi povďačný, lebo takmer o vlas unikol smrti.

Oslobodzovacie boje v okrese Stará Ľubovňa prebiehali v chladných januárových dňoch roku 1945. Aj môj pradedo Michal sa so svojim mladším bratom Jánom prihlásili do 1. československého armádneho zboru. V tom čase sa moja prababka Anna spolu s dcérou presťahovali z Jakubian ku svojim rodičom do Jarabiny.

V 1. československom armádnom zbore bol pradedo Michal Bulík prieskumník a veliteľ čaty. V Malej Fatre sa ticho plazili popod drôty alebo cez nemecké pozície a počúvali, o čom sa Nemci medzi sebou zhovárajú. Keď sa prieskumníci vracali naspäť, Nemci vystreľovali svetlice, strieľali po nich a väčšinu jeho spoľubojovníkov bolo zabitých. On sám nevedel,

akým spôsobom zostal živý. Keď Nemci zbadali, že niektorí z nich ostali nažive, začali do nich strieľať. Pradedo zbadal mŕtveho Nemca – pozeral s rozšírenými očami a ústami dokorán otvorenými. Pradedo mu videl až zadné zuby. Hodil sa na zem a strhol mŕtvolu na seba, ale v tej dramatickej situácii tvárou k sebe. Takto prečkal koniec paľby dívajúc sa na tvár mŕtveho.

V Borovci, neďaleko od Liptovského Mikuláša, bol do pľúc ranený pradedov mladší brat Ján. Od príbuzných viem, že mama môjho pradeda Marta Bulíková, rod. Saloňová, často spomínala, že keď ranilo jej syna Jána, ktosi do dediny oznámil, že „padol Bulík“. Nevedeli ktorý. Prababka zavzdychala: „Oj, keby to nebol Michal!“. A manželka Jána si tiež povzdychla: „Oj, keby to nebol Vaňo (Ján)!“. Ale pradedo mal väčšie šťastie.

Keď Justína Bulíková, Jánova manželka, 10. mája 1945 prišla do Vyšných Hágov navštíviť raneného muža, do nemocnice ju nechceli pustiť. Preliezla cez plot a dostala sa k ťažko ranenému manželovi. Oznámila mu radostnú novinu, že je koniec vojny. Ján Bulík na to len so smútkom povedal: „Čo mám z toho, keď ako dvadsaťdvaročný zomieram?!“ Bola to veľká nespravodlivosť, keď vo vojne museli pričasto zomierať ľudia na prahu svojej mladosti. Ziaľom zničená manželka odišla domov a Ján Bulík o dva dni neskôr, 12. mája 1945 zomrel. Na jeho pohreb prišlo veľa ľudí z dediny a okolia. Bratia a jeho otec mu dali urobiť pomník, na ktorom je okrem iného aj nápis v ruskom jazyku: „Umer zato, čto by narod žil!“ (Zomrel preto, aby národ žil!).

Pradedo Michal Bulík svojej rodine občas porozprával o vojnových časoch. Bol to silný chlap a s tým, čo na vojne prežil, sa dlho vyrovnával. Preto nechcel žiadne odmeny za zásluhy, nijaké výsady a funkcie. Z hĺbky duše nenávidel vojnu, nerád o nej rozprával a ani nemohol pozeráť ani bojové filmy...

Ján Bulík (1923- 1945)

Michal Bulík v kasárňach

Ján Bulík, kľačiaci prvý zľava

Ján Bulík, pohreb

Ján Bulík, pohreb

Ján Bulík, pohreb

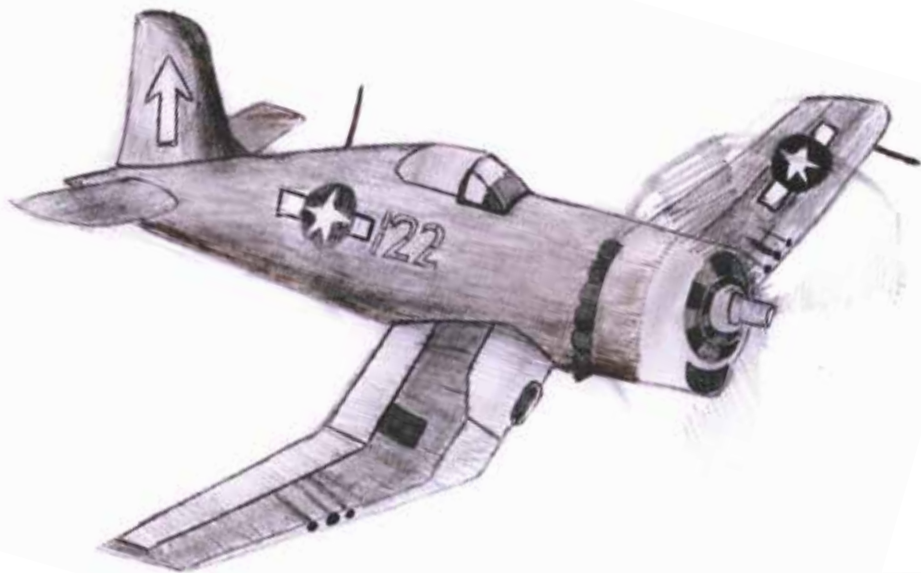
Pomník
Jána Bulíka
Jarabina

AUTOR: **Martin Potičný** ZŠ a MŠ Jarabina

MOJIMI OČAMI ...

Americká stíhačka a ruský tank

AUTOR: **Stanislav Chovanec**, 14 rokov, Základná škola, Komenského 6, 064 01 Stará Ľubovňa
ZDROJ: Z rozprávania prababky

Sedemdesiatpäť ruží za mier

Je jún 2020, väčšinou sedíme doma a celé dni na nás bliká modré svetielko počítača. 3 mesiace sme mali zatvorené školy, 3 mesiace na nás číhal nepriateľ. Keď ma mamka prednedávnom poslala po nejaké potraviny do obchodu, všimol som si, že pri neďalekom pomníčku sú červené venčeka, červené kyticky kvetov so stuhami s nápisom Ďakujeme. Zrazu som si uvedomil, že počas terajšieho vyučovania na diaľku sme si na dejepise spomínali aj dátum 8. máj 1945.

Preto tie kvety pri obecnom pomníčku...

Neviem prečo, ale znenazdajky som si spomenul na moju prababku, láskavého človeka, ktorý už, bohužiaľ, nie je medzi nami. Bola to múdra, jednoduchá žena, ktorá vedela tak pútavo rozprávať. Často sedávala pri našich postielkach a my s bratom sme ju so zatajeným dychom počúvali. A neboli to vždy veselé príbehy. Spomínam si, ako hovorila o tej strašnej vojne, ktorú si my, našťastie, ani nevieme predstaviť. Raz sa nám prihovárala asi takýmito slovami:

„Keď nastala vojna, my, ženy, sme sa museli starať o deti a naši muži, teda aj dedo, išli do boja. Ostala som sama, sama v domčeku s tromi deťmi. Jedno z nich bol váš dedko, maličký chlapec, ktorý si na hrôzy vojny nemohol ešte pamätať. Jedného dňa veľký buchot na dvere, tresk – plesk a ja v šurcu som otvorila vrátka. Trochu som sa zľakla, keď na mňa neznámi vojaci začali rozprávať po nemecky. Nič som nerozumela. No lámvým jazykom a gestikuláciou ma zahnali s deťmi do jednej izby, aby som ďalšie miestnosti v domčeku nechala nemeckým vojakom. Veľmi som sa bála, najmä o svoje deti, tak som sa stiahla a poslúchla. Jeden Nemec bol celkom dobrý, keď bol sám, aj sa jemne usmial, ale ďalší vyzerali drsní a išiel z nich strach... Rázne mi nakázali niečo navariť, no čo som mala, nič, iba zemiačky, bola chudoba. Ten slušnejší nemecký vojak ma zavolať do izby, ktorú som im musela poskytnúť, a povedal mi, že si môžem zobrať jeden obrázok Ježiša. Len tento jeden som si zachránila, lebo ostatné

mi veliteľ porozbíjal a vyhodil von oknom...

Po niekoľkých dňoch ten dobrý Nemec, vložme ho Hans, prišiel ku mne a povedal mi, aby som si zobrala najnutnejšie veci a odišla ku svojim príbuzným.“

Vojna zúrila naďalej aj v babkinej dedinke. Všade bolo počuť kvílenie zbraní, na domčeky padali aj zatúlané bomby. Jedna z nich padla aj na prababkin domček. Prababka si na tieto ťažké chvíle spomínala s plačom, v ušiach stále počula aj nárek svojich detí, medzi nimi aj môjho dedka.

„Bola to krutá vojna, preto plačom, keď vidím, aké máš topánky, nohavice a my sme chodili v starých handrách a bosí. Ale plačom aj zo šťastia, že svet je lepší a že sa máte dobre,“ dodala prababka. Našťastie, pradedko sa po vojne vrátil domov a na mieste zbombardovaného domčeka postavil nový, v ktorom si šťastne žili aj so svojimi deťmi.

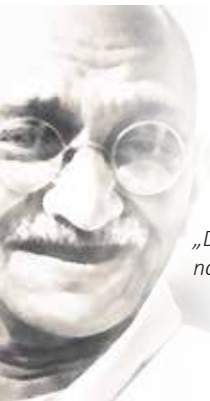
Tento príbeh, aj keď skončil šťastne, nebol rozprávkou. Bol to príbeh z miliónov z krutých čias smutnej 2. svetovej vojny.

Môj ocko, vnuk mojej spomínanej prababky, tiež stojí na strane mieru. Je to náš hrdina – policajt. Niekedy to u nás vyzerá ako na výsluchu na policajnej stanici, lebo sme s bratom dvaja živí chalani. Snažíme sa vyhýbať malérom, ale niekedy sme v nesprávnom čase na nesprávnom mieste. A naša mamka aj s malou sestričkou nám pripomínajú, že byť sa netreba a že pravda vždy vyjde najaivo.

Dopisujem tento príbeh a stále na mňa bliká malé svetielko počítača. Som rád, že už môžem ísť do školy. Aspoň na niekoľko dní a že boj s neviditeľným nepriateľom pomaličky vyhrávame. Aj pred 75-timi rokmi sa decká v mojom veku asi tešili, že sa opäť môžu stretnúť v škole a že ich otcovia sa vrátia k nim domov. No niektorí sa, bohužiaľ, nevrátili. A tým patrí mojich 75 symbolických červených ruží. Za to, že môžem žiť pokojne s rodičmi a súrodencami, že sa môžem slobodne učiť, hrať volejbal a písať aj takéto príbehy...

AUTOR: **Melánia Faturová**, žiačka 8.B triedy ZŠ Bernolákovo

Oslobodenie

(úvaha)

„Drahý priateľ! Je mi celkom jasné, že dnes ste práve Vy jedinou osobou na svete, schopná zabrániť vojne, ktorá zásadne zasiahne celé ľudstvo. Je však naozaj potrebné zaplatiť takúto cenu za váš cieľ, nech je pre Vás akokoľvek cenný?“

Mahátmá Gandhí

Mahátmá Gandhí adresoval tieto slová Adolfovi Hitlerovi, pretože veril, že ho nenásilnou metódou privedie k myšlienke odvrátiť vojnový konflikt, ktorý poznačil životy miliónov nevinných ľudí.

Druhá svetová vojna už patrí do histórie. Napriek tomu však na ňu ľudstvo nedokáže zabudnúť. Prečo vôbec začala a koľko ľudských životov vyhaslo? Keď niekto túži po moci je schopný naozaj všetkého. Adolf Hitler bol ukázkovým príkladom, čo s človekom dokáže urobiť nenásytnosť a moc. Pokúsiť sa zničiť svoju rodnú krajinu a vyvraždiť národ, ktorého bol sám súčasťou. Je to podľa vás v poriadku? Takto ničiť životy nevinných ľudí? Naše Slovensko bojovalo vo vojne dlhých 8 mesiacov. Každodenné boje, ničenie krajiny, budov, domovov, ale aj úmrtia trvali príliš dlho. Avšak nakoniec nastal šťastný deň a v máji v roku 1945 sa na Slovensku vojna skončila. Moju rodnú dedinku Bernolákovo oslobodila 2.apríla 1945 Červená armáda. Boli to veľmi ťažké časy, pretože ľudia museli budovať všetko od základov.

Ale koľko žien a detí ostalo bez mužov a svojich otcov, pretože ich brali od rodín, či už do vojny alebo do väzenia! Viete si to predstaviť? Že vám pred očami nejakí ľudia berú

manžela alebo otca? Ja teda nie! Ten pocit smútku a žiaľu v srdci cítim za tých ľudí ešte aj ja po toľkých rokoch. Poviete si, že som ešte mladá, čo ja o tom môžem vedieť? Ale toto nie je o veku. Ide o to, že dnes sa už nenájde veľké množstvo ľudí, ktorí by boli empatickí voči iným. Dnes si už ľudia všetko len závidia a nedoprajú druhým ľuďom pocit šťastia a radosti. Dokonca sa medzi sebou neznámi ľudia už ani nezdravia ako kedysi.

Trochu som sa odklonila od témy, takže sa vrátim späť k podstate. Vojna. Toto slovo naháňa hrôzu. Prečo naháňa des? Keď to slovo niekto vysloví, predstaví si tisíce mŕtvych, strach, hrôzu, chaos. Na to by sme nemali nikdy zabudnúť, koľko ľudí prišlo o život, aby zachránili aj našu krajinu a naše obyvateľstvo. Niekde som čítala, že bez vojny by neexistoval mier. Ale chceme potom mier? Keď musí byť aj vojna?

História slúži na to, aby sme sa z nej poučili a chyby minulosti už nikdy nezopakovali. Preto nedovoľme, aby ešte niekedy nastala ďalšia vojna!

Nakoniec by som chcela vziať svoj hold vojakom a nevinným, ktorí nemohli za to, že vojna začala, ale museli v nej žiť a veľa z nich aj zomrieť.

AUTOR: **Alexandra Túrociová**, žiačka 9.B triedy, ZŠ Komenského 3, 900 27 Bernolákovo

Oslobodené Slovensko

(úvaha)

Každý isto vie o Slovenskom národnom povstaní. Bolo to ozbrojené povstanie domáceho odboja počas druhej svetovej vojny proti vstupu nemeckých ozbrojených síl na územie vojnovkej Slovenskej republiky.

Kedy to celé začalo? Začalo sa 29. augusta 1944 ako obrana pred okupačným jednotkami Nemecka. Celé to vypuklo v tom istom mesiaci ako povstanie vo Varšave, spolusnímabojompodstavcovvJuhosláviipatrí k najväčším protifašistickým povstaniam v Európe. Ukázalo sa, že Slováci nebudú na oslobodenie červenou armádou čakať, ale pripoja sa k boju za slobodu.

Napriek tomu že nezačalo za optimálnych podmienok, bolo poznačené radom chýb a zlyhaní a nakoniec bolo zatlačené do hôr, patrí k najvýznamnejším milníkom novodobých dejín Slovenska. Kde bolo centrum povstania? Centrom povstania sa stala Banská Bystrica metropola stredného Slovenska. Prečo by malo byť SNP dôležité? Z vojnového hľadiska možno povstanie vidieť najmä vo fakte, že narušilo celistvosť nemeckého frontu a síce len na chvíľu, ale predsa

znemožnilo vojskám Nemecka využívať dopravné spoje a hospodárske zdroje pre svoje vojnové úsilie. Kedy bolo SNP vyhlásené za sviatok? Ako štátny sviatok samostatnej Slovenskej republiky bol presadení skupinou poslancov. O vyhlásení 29. augusta za sviatok štátu sa dlho uvažovalo. Prvý návrh padol už dva roky predtým, v roku 1990 Peter Weiss, vtedy ešte za klub komunistických poslancov, ktorý popisuje ako hlavnú motiváciu pokusu o Tisovu rehabilitáciu. Už vás isto napadla otázka, aký to má celé význam. Význam SNP spočíva predovšetkým v tom, že obyvatelia vojnového Slovenského štátu sa svojím vystúpením proti existujúcemu režimu postavili na stranu protihitlerovskej koalície a po skončení vojny tak mohli byť počítaní medzi jej víťazov.

Popri písaní tejto úvahy som si uvedomila, že ľudia v tedajšej dobe boli veľmi statoční a najmä verní vlasti. Nevieť si predstaviť ako by to vyzeralo v dnešnej dobe, keby sem prišli komandá smrti. A preto si myslím, že by sme na túto časť slovenských dejín nemali zabudnúť.

AUTOR: **Juliána Kučeráková**, žiačka 9.A triedy, ZŠ Komenského 3, 900 27 Bernolákovo

75. VÝROČIE VÍTAZSTVA NAD FAŠIZMOM (úvaha)

Fašizmus. Toto slovo je známe po celom svete, myslím, že každý ho už počul. Ale vieme vlastne, čo znamená? Odborná definícia znie: forma radikálneho autoritatívneho nacionalizmu vyznačujúca sa obsesívnymi predstavami o rozklade spoločnosti, dekadencii a o národnom potupení, snažiaca sa o dosiahnutie národného znovuzrodenia. Fú, asi ste sa stratili pri treťom slove. Teda ja áno.

Chceme od mladých ľudí, aby sa zaujímal o históriu a desivú vojnu, ale myslím si, že niektorí ľudia tomu ani sami celkom nerozumejú. Preto nie sú na mieste definície na 10 riadkov, ale pravdivé a odžité skúsenosti ľudí, ktorí si tú hrôzu zažili sami. Aj keby som sa akokoľvek snažila, úplne to nemôžem pochopiť, pretože som to nezažila. Práve preto je potrebné sa o takýchto témach rozprávať so starými či prastarými rodičmi, ktorí si tým celým prešli. Z rozprávania vieme, že 2. svetová vojna bola neskutočne tvrdá a nekompromisná, zanechala za sebou tisíce, ba až milióny mŕtvych. Množstvo obetí zahynulo v koncentračných táboroch, kde ľudia týrali, držali ich o hladu, o smäde, zatvárali ich do plynových komôr,...

Ale toto všetko ste už asi počuli. Ale pýtam sa, prečo? Prečo a ako niekto mohol dovoliť činiť takéto zverstvá?! Len preto, že sa mu nepáčila nejaká národnosť, príp. menšina alebo skupina? Veď každý sme si predsa rovný, aspoň by to tak malo byť, tak prečo sa považovať za nadradeného nad ostatných? Načo sláva a bohatstvo, ak nie je vysporiadaný vlastný, vnútorný svet? Myslím si, že práve preto vznikajú všetky vojny, pretože ľudia nemajú vysporiadané vzťahy, svoj osobný život a majú množstvo problémov. Ale to sa netýka iba 2. svetovej vojny, spory a hádky tu boli, sú a budú stále. A ľudia odjakživa túžia po sláve a bohatstve.

Pokiaľ nechceme, aby sa história opakovala, musíme podľa mňa začať každý od seba. Každý by sme mali riešiť najskôr svoje

problémy, až potom sa pozeráť na druhých. Neposudzovať len podľa iného vzhľadu, farby pleti či náboženstva... Veď to je predsa absurdné, aj keď sme vzhľadom alebo názormi iní, mali by sme sa tolerovať a snažiť sa spolu vychádzať. Ba práve preto! Veď aké by to bolo, keby boli všetci rovnakí a mysleli by si to isté?! To by bola nuda, nemyslite? Nehľadajme rozdiely, hľadajme veci, ktoré nás spájajú. Veci, s ktorými môžeme spraviť svet o čosi lepším.

Keby skúsili takto rozmyšľať ľudia v 2. sv. vojne, myslím, že by to nedopadlo tak, ako to dopadlo. Ale ľudia sa často krát nevedia dohodnúť a slovo kompromis pre nich nič neznamená. Zdá sa mi, že si stále chceme presadzovať len svoj názor a ten druhý nás nezaujíma. Práve preto je podľa môjho názoru veľmi dôležitá komunikácia. Toto umenie mnohí vôbec neovládajú a asi nikto ju neovláda úplne dokonale. Problémy sa predsa dajú riešiť aj kultúrovanou komunikáciou a vďaka nej sa dá dospieť aspoň k čiastočnej dohode. Som toho názoru, že keby sme sa vo vojne snažili komunikovať a viac sa bránili, nemuselo to mať také brutálne následky. Ale viem, že historici nemajú radi slovo keby, je to len môj názor.

Na druhej strane neviem, ako a či by bola na tom Slovenská republika. Z nemeckých archívov vieme, že ich plány s nami boli buď úplná asimilácia (prispôsobenie sa nás im), alebo podriadenie sa na najnižšiu úroveň. Keby neskončil fašizmus, ktovie, či by SR vôbec ešte existovala. Preto je veľmi dôležité pripomínať si túto udalosť oslobodenia spod fašizmu. Môžeme byť vďační za to, že máme demokratický štát, slobodnú možnosť vyjadriť sa aj presadzovať svoje názory a nie sme utláčaní druhými štátmi. To je veľká výsada!

Nezabúdajme na to a mementom nech nám sú milióny obetí a zničených životov. Som presvedčená, že keď každý začneme od seba a nebudeme posudzovať druhých ľudí, môžeme zmeniť svet k lepšiemu. Alebo ho aspoň ešte nezhoršovať.

AUTOR: **Kristína Popovičová**, žiačka 9.B triedy ZŠ Bernolákovo

Oslobodenie môjho domova a okolia (úvaha)

Som rada, že deň 8. máj môžeme nazývať aj Dňom víťazstva nad fašizmom.

Na hodinách dejepisu sme preberali 2. svetovú vojnu, čas, kedy fašizmus vládol svetu a keďže ma táto téma zaujala, rozhodla som sa, že skočím za mojou prababičkou, ktorá túto smutnú a hrozivú udalosť zažila a trochu ju vyspovedám. „Babička, tak ako to teda všetko začalo?“ opýtala som sa. „Všetko to začalo kvôli fašizmu,“ odpovedala mi prababka. „A čo je to vlastne fašizmus?“ „Fašizmus je, keď niekto rozdeľuje ľudí na základe toho, v čo veria alebo akú majú farbu pleti, vlasov, očí...“ Prečo na tom niekomu záleží? Všetci máme spoločný domov – našu matku Zem a všetci sme si tak trochu podobní. Všetci sme predsa z mäsa a kostí a vznikli sme z jedného človeka, takže sme vlastne súrodenci. Naozaj niekto chcel, aby nenávisť vládla svetu? Nuž, áno bolo to tak. Našťastie pri fašizme babičkin príbeh nekončí. Ale na konci ešte nie sme.

Židov, Rómov a ľudí, ktorí nevyhovovali Hitlerovým požiadavkám zobrali do koncentračných táborov – táborov smrti. Najprv im povedali, že idú iba na povinnú prácu, no niektorí sa z tej „povinnej práce“ už nikdy nevrátili. Schovávali sa v pivniciach, na povalách a všade možne, len aby ich nenašli vojaci a neposlali ich rovno na smrť. Moja prababička sa našťastie schovávať nemusela, ale sledovala, ako sa toto deje vo svete a bolo to pre ňu ozaj príšerné. S ľuďmi sa zaobchádzalo ako so smetím. Viete si predstaviť, že cez deň zabijete bezmocné deti, seniorov a ľudí, ktorí vás prosili o život a v noci si ľahnú a zaspia s čistým svedomím? Ja teda určite nie. „Moju kamarátku, Židovku, zo základnej školy zobrali aj s jej rodinou a už som ju ani nikoho iného z jej rodiny nikdy nevidela.“ Vzápätí po tom, čo mi to babka povedala, mi padli slzy z očí. Predstava, že by bola moja kamarátka, niekto z rodiny alebo

ja na mieste prababkinej kamarátky mi naháňala mráz po chrbte. Moja prababička bývala v tom čase tam, kde aj ja teraz – v malebnej obci Bernolákovo. Áno, takto to tu kedysi fungovalo. A keďže som sa chcela dozvedieť viac o tom, ako to bolo presne tu, kde bývam, chodím do školy a občas behám po vonku, tak som sa od babky dozvedela zaujímavú históriu našej obce. „V roku 1943 boli na Vardombe umiestnené protiletadlové delá a po odchode vojakov do povstania tam sídlil nemecký vojenský štáb.“ Počkať. Čo? Prababička rozpráva o tom istom mieste, kde sa teraz chodia všetci týnedžeri fotiť? Pred krásnym výhľadom na Ivanku pri Dunaji, Bratislavu a čarovné Malé Karpaty? Vardomb bol kedysi hrad Čeklís, pomenovaný bol podľa našej obce Čeklís - tak sa volala naša obec kedysi. Teraz je z neho už len opustená vodáreň a zrúcanina. Nevedela som, že aj náš domov má takú hrôzyplnú históriu. Nevedela som, že tu kedysi boli nejaké delá a že tu pravdepodobne aj skončil niekoho život. Doteraz som sa nad tým nejako nezamýšľala.

Našťastie po celom Slovensku bojovali za mier naši hrdinovia – partizáni. S pomocou sovietskej a československej armády sa im podarilo zvíťaziť nad fašizmom krátko pred polnocou 8. mája a našu obec vyslobodila Červená armáda 2. apríla 1945 ráno. „Zbudila som sa a konečne bolo všetko zlo preč. Bolo to krásne ráno,“ dopovedala mi prababka svoj príbeh. Chytilo ma to za srdce. My, mladí, by sme si mali vážiť, že pre nás staršia generácia vybudovala taký bezstarostný život. Oni nás vlastne oslobodili! Neviem si predstaviť, čo by som ja robila pred 75 rokmi v takej situácii. Ale keďže mi záleží na budúcnosti mojich budúcich detí a detí mojich detí, tak by som bojovala až do konca! Za mňa to však urobil niekto iný, a preto sa chcem poďakovať všetkým, ktorí za nás bojovali. Zvlášť sa chcem poďakovať tým, ktorí oslobodili našu obec. Svoj obdiv a úctu vzdávam aj ľuďom, ktorí túto situáciu prežili ako moja prababka.

Ste naši záchrancovia.

Žiaľ, koniec vojny a fašizmu nám jeho obete nevrátil. Jediné čo môžeme urobiť, je vážiť si, čo pre nás všetkých urobili. Je nielen našou povinnosťou, ale aj úprimnou túžbou udržať si vybojovanú slobodu, pre ktorú padlo tak nesmierne veľa nevinných životov.

Mapa Bernolákova

Zrúcanina hradu Čeklís – Vardomb

AUTOR: **Kristína Laššuvová**, žiačka 8.B triedy Základná škola, Komenského 3, 900 27 Bernolákovo

Oslobodenie môjho domova a okolia (úvaha)

Dňa 1.9.1939 sa začala 2.svetová vojna. Dodnes je to najväčší a najrozsiahlejší ozbrojený konflikt v dejinách ľudstva.

Obec Bernolákovo bolo od tejto vojny oslobodené dňa 2.4.1945 červenou armádou pod vedením generála Šumilova.

Všetkým týmto osloboditeľom Červenej armády chcem vzdať úctu za to, že sa vzdali toho najvzácnejšieho čo mali- svojho života a svojich rodín. Dobrovoľne ich opustili, aj keď to pre nich nebolo vôbec ľahké. V dnešnej uponáhľanej dobe si nedokážem predstaviť ani jediný deň byť bez mojej rodiny. A nieto ešte žiť v odlúčení na takú dlhú dobu. Vojaci sa museli vzdať úplne všetkého, na čom im záležalo. Prišli dokonca o to najdrahšie- o život, pretože bránili nás, Slovákov, aby sme mohli slobodne žiť. Za to im právom patrí moja úcta a obrovské ďakujem, pretože prispeli k našej dlho očakávanej a vytúženej slobode.

Na počesť nášho oslobodenia máme v obci Bernolákovo pri Kultúrnom dome tabuľu, pamätník padlým v boji, na ktorej je napísané:

„Česť a sláva padlým v boji za oslobodenie našej vlasti 1938- 1945“

Tento nápis skrýva hlbokú myšlienku. Nevtieravo upozorňuje na zbytočne preliatu krv nevinných ľudí. Nápis svojou skromnosťou vzdáva hold skromnosti ľudí, ktorí za nás položili život. Červenej armáde patrí obdiv, že preliali svoju krv za neznámych ľudí. Pre lásku a vernosť k svojej vlasti neváhali ísť bojovať do neznáma, aby sme mohli slobodne dýchať a žiť aj my.

Som neskutočne vďačná za to, že nemusím prežívať žiadnu vojnu. Pretože vo vojne prišlo veľmi veľa ľudí o svojich blízkych a rodiny. Zo dňa na deň. Mali obrovský strach, čo im prinesie budúcnosť. V jednej sekunde prišli o strechu nad hlavou. Strach bol väčší ako nádej na zajtrajšok. Nemeckí vojaci bezhlavo zabíjali nevinných ľudí.

Napriek tomu, že sme stále s niečím nespokojní, máme sa až priveľmi dobre. Nemusíme sa ukrývať vo svojich príbytkoch, vo strachom počúvať všade prítomné výstrely. Nemusí nás trápiť, či sa dožijeme zajtrajška. Môžeme si užívať život každý jeden deň. Smieme stretávať sa s ľuďmi, na ktorých nám najviac záleží, s rodinou, kamarátmi. Môžeme chodiť slobodne, kde sa nám len zachce.

Budíme preto k sebe dobrí, nepravíme nikomu nič zlé. Lebo človek s otvoreným, šlachetným a dobrým srdcom bude vždy hľadať len dobro a to najlepšie v nás, v človeku a vo svete. Nebude zbytočne vyvolávať konflikty, vojny a nepokoje medzi národmi.

Nezávidíme. Pretože všetci sme jedineční – v každom z nás je niečo dobré. Každý ľudský život je cenný a každý je dobrý v niečom inom.

Ochotne si navzájom pomáhame, lebo len vtedy budeme naozaj všetci šťastní a náš život bude mať zmysel.

AUTOR: **Sofia Csóváriová**, žiačka 9.B triedy ZŠ Bernolákovo

DRUHÁ SVETOVÁ VOJNA

(úvaha)

„Skrývali sme sa v chladnej pivnici. Nad nami sa vznášali bombardéry – ich úlohou bolo spustiť značkovacie bomby na mesto a opäť nepozorovane zmiznúť. Už ani neviem, kto na nás strieľal – či Američania, Sovieti alebo Nemci. Nikto nás o náletoch nevaroval a tí, ktorí sa nestihli ukryť... V pivnici nás bolo asi päťdesiat a nikto sa neodvážil prehovoriť. Pamätám si, ako som zrakom prechádzala po vydesených tvárach, až kým som nenarazila na tú jeho.“ Stará mama sa pomrví, v jej pohľade badať, že si na hrôzy vojny spomína akoby to bolo včera. Bolo by hlúpe dúfať, že na prežitý teror zabudne, no predstava, že žije v neustálej ťaživej spomienke vo mne vyvoláva des.

Všetko sa to začalo v nacistickom Nemecku slovami: „JEDEN NÁROD. JEDNA RÍŠA. JEDEN VODCA.“ Už od nepamäti brali podaktorí rasovú rozdielnosť za konflikt. Problém chceli riešiť zotročovaním či smrťou a napokon sa to vyhrotilo až do najhrozivejšej vojny v dejinách ľudstva.

Aká absurdita stála za týmito činmi? Strach z neznámeho? Nenávisť voči cudzincom? Kvôli takémuto nonsensu trvali nepretržité boje dlhé roky a odnieslo si to miliónov nevinných osudov! Mladí ľudia, ktorí nestihli poriadne žiť, založiť si rodinu, okúsiť problémy staroby, zomreli a boli zabudnutí. Vtedy to boli bratia a sestry, synovia a dcéry či otcovia a matky s milujúcou rodinou a s celým jestvovaním pred sebou. V očiach tyranov boli iba nepodstatné figúrky v hre, ktorú viedli. Množina, ktorou dosiahnu to, čo chcú aj navzdory ich obrovskému masakru.

Do boja za oslobodenie sa zapájali muži aj ženy. Nie pre povinnosť či z donútenia. Zápasili! Pretože táto vojna sa týkala všetkých osobne. Bojovali kvôli sebe, kvôli ostatným, kvôli celému svetu za základné ľudské práva, pretože najmocnejší predátori sa zahrávali s ich osudmi. Brali im, čo im právom patrilo iba preto, že nespĺňali ich „požiadavky“.

Kto im dal to právo určovať hranice a hrať sa na samotného Boha? Kto dovolil rozhodovať o tom, kto prežije a kto nie?

„Čo bolo ďalej, starká?“

„Jozef Srňan, bolo jeho meno. Poznala som ho iba z videnia, bol to hrdý Bernolákovčan a keď sa nám stretli pohľady, pretisol sa davom až ku mne. Stisol mi ruku a nepustil ju, až kým nebolo po všetkom. Nastalo hrobové ticho a my sme si s vedomím, že lietadlá odleteli, hromadne vydýchli.

O pár mesiacov od tejto udalosti padol v boji. Zápolil až do posledného dychu za oslobodenie jeho domova a vlasti a padol ako hrdina. Sebeckosť a osobné túžby mu nestáli v ceste za slobodou svojich súdruhov.“

„Už tomu rozumiem.“ Druhá svetová vojna. Peklo na zemi! Zánik masy ľudí za spravodlivosť a rovnosť, ktorá im nebola dopriata.

Čím sa od seba tak veľmi líšime, že to zašlo až tak ďaleko?

Všetci sme rozdielni. Máme inú farbu pleti, iné črty, iné záujmy. Každý jeden z nás je jedinečný, no na konci dňa sme všetci rovnakí: sme ľudia... S vedomím tejto skutočnosti zem prišla o šesťdesiat miliónov cenných osobností.

Koľko z nich pochádzalo z mojej obce? Koľkí museli opustiť svoju domovinu pre vtedajšie nehody? Číslo sú rozhodne väčšie, než si dokážem pripustiť. Preto by som chcela vziať vďaka a úctu našim osloboditeľom, ktorí vedeli, aké hrôzy ich postihnú a napriek tomu odpovali do posledných síl. Pretože to, kým sme, nezmeníme a oni to vedeli. Nikto nemení a ani nedokáže zmeniť svoj zovňajšok, svoju osobnosť pre niekoho a už vôbec nie na príkaz niekoho. Ak sa snažíme byť dokonalí v očiach druhých, tak výhradne z vlastnej vôle.

Nepripustíme teda, aby sa história opakovala a snaha našich predkov vyšla nazmar! Uctíme si ich pamiatku kyticou sedemdesiatich piatich ruží – za každý rok v mieri jednou ružou. Za ich víťazstvo nad fašizmom. Krása ruží symbolizujúca spomienky na výhru. Ľudstvo nikdy nepustí z hlavy ich statočnosť.

Moja obec bola oslobodená 2. apríla 1945 ráno o šiestej hodine. Obloha mohla, no nemusela byť jasná a slnko mohlo, no nemuselo ešte vyjsť. Vo vzduchu bola radosť a výkriky plné triumfu.

ZŠ s MŠ Liptovské Revúce č. 232, 034 74 Liptovské Revúce

Gabriela Kytošová

Ema Mastišová

Júlia Dančeková

Vivien Lazíková- mená žiakov ZŠ s MŠ

Spomienky na 2. svetovú vojnu a oslobodenie Liptovských Revúc

Vypracovali: žiaci 9. ročníka v šk. roku 2019/2020

Zodp. pedagóg: Mgr. Jana Bubanská

Úvod

Dňa 4. apríla sme si pripomenuli 75. výročie oslobodenia Liptovských Revúc. V týchto dňoch myslíme pritom na mŕtvych živých ľudí, ktorí bojovali proti fašizmu, riskujúc svoje životy. Ťažké vojnové udalosti, veľa utrpenia, bolesti a strachu počas 2. svetovej vojny, zažili aj obyvatelia našej obce. Nezabúdajme, že mnohí prišli o život ako vojaci, partizáni, ale aj ako civilní obyvatelia. Svedectvom týchto vyhasnutých životov sú ich mená na pomníkoch a pamätných tabuliach v obci.

1. Pomník padlých hrdinov SNP

Umiestnenie: Liptovské Revúce, Stredná Revúca, pod kostolom

Nápis: ZA PRÁVA ĽUDU ZA LEPŠÍ ŽIVOT!

Tabuľa: NA PAMIATKU OBČANOM, KTORÍ ZOMRELI, ABY SME MY ŽILI!

PADLI V ROKOCH 1944 -45. BARTOŠ VOJTECH *1926; BLCHA ŠTEFAN 1922; BRNA ALBERT 1922; DANČEK VAVRINEC 1919; GAZDARICOVÁ MÁR IA 1936; GAZDARICOVÁ ANNA 1906; GEJDOŠ ONDREJ 1922; HROMADA VOJTECH 1922; HRABUŠČÁK VASIL *1895; KURILA JURAJ 1910; KURILA JOZEF 1909; MOČILAN CIRIL 1913; MIKULAJ JÁN 1894; MASTIŠ DOMINÍK 1931; ROSSOVÁ ZUZANA 1867; ŠAVRTKA JÁN 1911; VALKO LADISLAV 1928
ČEŠŤ A VEČNÁ SLÁVA HRDINOM SNP!

Oslavy SNP: Slovenský zväz protifašistických bojovníkov v spolupráci s Obecným úradom v Liptovských Revúcach si každoročne pietnou spomienkou pri pomníku padlých hrdinov z obdobia 2. svetovej vojny pripomína výročie Slovenského národného povstania. Počas SNP a celej 2. svetovej vojny zomrelo veľa mladých ľudí, ktorí chceli žiť a založiť si svoje rodiny, zahynuli otcovia, starí otcovia, ale aj matky, ktorí bojovali za mier a pokoj pre svoje nasledujúce generácie. My žijeme v dobrej mieru, bez strachu z náletov a útokov nepriateľských vojsk. Nevieme si ani predstaviť hrôzu, ktorú prežívali naši predkovia počas obdobia vojny. Toto obdobie by nám malo byť výstrahou, aby sa podobné udalosti neopakovali aj v súčasnosti. Žiaci našej školy sa okrem účasti na oslavách podieľajú aj na príprave kultúrneho programu.

Oslavy SNP v obci

2. Pamätné tabule SNP

Umiestnenie: Liptovské Revúce, budova Obecného úradu č. 386

Nápis: V OBDOBÍ SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO POVSTANIA NEĎALEKO OD TOHTO MIESTA SÍDLIL V DOME Č. 426 OBČANA ONDREJA MAJZELA ŠTÁB ZJEDNOTENÝCH PARTIZÁNSKYCH ODDIELOV POBIEĎA VÍŤAZSTVO, KTORÉMU VELIL ANDREJ JOSIFOVIČ MAKARENKO
AUGUST 1987

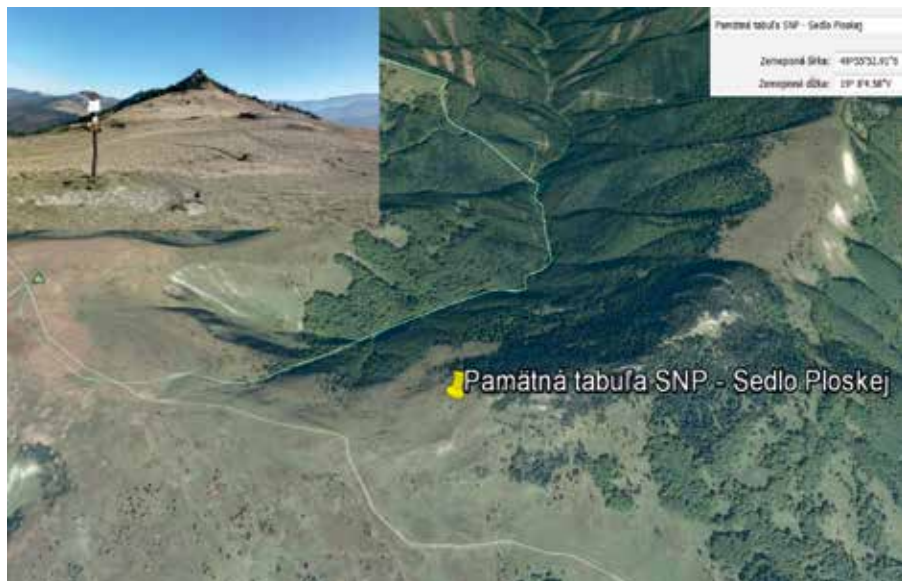

Nápis: STAVBA BOLA UKONČENÁ K 30. VÝROČIU SNP 1974

3. Pamätná tabuľa SNP

Umiestnenie: Veľká Fatra, sedlo Ploskej, zelená značka smerom na Grúň, pod vrchom Čierny kameň

Nápis: NA VEČNÚ PAMIATKU HRDINOM, KTORÍ NA TÝCHTO MIESTACH VEĽKEJ FATRY V ČASOCH SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO POVSTANIA BOJOVALI S NEMECKÝMI FAŠISTAMI A OBETOVALI SVOJE ŽIVOTY ZA NAŠU SLOBODU

Tabuľka: TOMÁŠ SRPOŇSPOMÍNAME PRIATELIA

Poznámka: Zriadené pri príležitosti 30. výročia SNP, ako dokladuje malá tabuľka v pravej časti hlavnej tabule.

Oslavy SNP: Súčasťou osláv SNP vobci je aj tradičný Výstup na Ploskúku pamätníku padlých vojakov. V roku 2019 sa uskutočnil už 45. ročník. Spomienkový výstup sa každoročne uskutočňuje v tretiu augustovú sobotu v roku. Výstup organizuje Obec Liptovské Revúce v spolupráci s miestnou organizáciou SZPB. Niektorí účastníci výstupu začínajú už v piatok a prespávajú v stanoch v sedle pod Ploskou. Účastníci výstupu dostali spomienkové tričko, zapísali sa do obecnej matriky. V roku 2004 sa pri príležitosti 30. výročia osádzania pamätnej tabule na Ploskej výstupu zúčastnili občania žijúci v rôznych kútoch Českej aj Slovenskej republiky: Luděk Soška, Ján Janík, Ján Ondra, Otakar Vitner, Jarda Pavela, Vladimír Krátky, Soňa Krátka, Vlasta Hrivová, Peter Sykulenka.

Výstup na Ploskú

4.Pamätný hrob

Umiestnenie: Veľká Fatra; vrchol Ploská (1532 metrov nad morom)

Nápis: TU LEŽÍ VOJAK ONDREJ KISS NARODENÝ
22.4.1923 V BADÍNE, KTORÝ PADOL V
BOJI 28.10.1944.

BUĎ POZDRAVENÝ, KTO SI SPOMENIEŠ NA MŇA, BUĎ
VÍTANÝ, KTO NAVŠTÍVIŠ MÔJ HROB.

Tabuľka:

SNP-1944

ANDREJ KIŠŠ

VENUJE ZPB NECPALY

5. Pamätná tabuľa SNP na Ploskej

Umiestnenie: Veľká Fatra; vrchol Ploská
(1532 metrov nad morom); 7.informačná
tabuľa náučného chodníka

Nápis: ROKU 1944 V DOLINÁCH VEĽKEJ FATRY ZVAŽUJÚCICH SA DO TURČIANskej
KOTLINY ZAZNELI PRVÉ VÝSTRELY SNP. NIMI SA ZAČAL HEROICKÝ BOJ
PARTIZÁNSKÝCH JEDNOTIEK A POVSTALECKÝCH VOJSK NA OBRANU TURCA A NESKÔR
VEĽKOFATRANSKÝCH PRIESMYKOV. NAJŤAŽŠIE BOJE SA ODOHRALI V PRIESTOROCH
PLOSKEJ, KRÍŽNEJ, V GADERSKEJ, BELIANSKEJ, JASENSKEJ A NECPALSKEJ
DOLINY.

Účastníci SNP z Liptovských Revúc

Florián Majzel (1924 – 2015)

Florián Majzel bol rodákom z Liptovských Revúc. V roku 1944 sa pridal do partizánskej skupiny Alexeja S. Jegorova, kde pôsobil ako tlmočník. Ovládal francúzsky a nemecký jazyk. Tlmočil na štábe v Liptovskej Lúžnej. *„Ja si myslím, že Jegorov bol jedným z najlepších veliteľov v Slovenskom národnom povstaní. Nemci mali pred ním rešpekt, čo potvrdzovali aj zajatci, keď som tlmočil.“*

Zúčastňoval sa aj priamych bojových stretov s nacistickými vojskami. *„Najtvrdšie boje boli v Telgárte, kde sme urputne bojovali proti Nemcom takmer 14 dní. Nemci boli frontoví vojaci, a preto mali veľké bojové skúsenosti i ťažké zbrane.“*

„Život v jesenných horách nebol ľahký. Často sa našiel zradca, ktorý nahlásil miesto úkrytu partizánov nemeckým vojakom.“ Viacero takýchto prepádov zažil aj p. Majzel, ale vždy sa zachránil. Počas prestrelky pri Hornej Lehote stratil svoj kabát s dokladmi, preto bol vyhlásený za zastreleného.

Význam SNP p. Majzel nikdy nespochybňoval. Vyzdvihoval ho ako celoeurópsku významnú akciu, ktorá prispela k porážke nacistického Nemecka. *„Spomínali sme na Povstanie, na to, ako sme bojovali proti fašizmu a boli sme všetci hrdí, že sme urobili kus dobrej práce.“* Po vojne vstúpil Florián Majzel do Československej armády, kde dosiahol hodnosť podplukovníka. Zomrel v roku 2015 vo veku 91 rokov.

Dominik Praženica (1924 – 2019)

Pán Dominik Praženica pôsobil ako partizán v okolí Lipt. Osady a Lipt. Revúc v oddiele Pobieda pod vedením kapitána Makarenka. Veliteľ sa dokonca rozhodol, že v jeho rodnom dome bude mať aj štáb. Jeho partizánsky preukaz bol vystavený 8. apríla 1945. Na preukaze je uvedené, že pán Praženica, narodený v roku 1924, sa 6. 12. 1944 dobrovoľne prihlásil do partizánskeho oddielu Pobieda. V boji proti nepriateľom preukázal česťnosť a svedomitosť.

Z rozprávania pána Dominika Praženicu:

„27.marca sme sa stretli v Liptovskej Osade s Nemcami a armádou. Nemci poslali tank Tiger z Ružomberka do Liptovskej Osady ku pošte. Zastávka zhorela, lebo z tanku pustili zápalné strely. Nemci mali ostreľovať každého desiateho občana. My sme šli po výzbroj do bunkra. Kapitán bol zranený. Časť ustúpila do Korytnice a druhá časť do Revúc. Do Veľkého piatku sme prenocovali v senníkoch.

Vo Veľkonočnú nedeľu sme išli na Donovaly. Bola tam armáda SS, 10 Nemcov a ostatní boli cudzinci. Vo Veľkonočný pondelok Nemci už neboli v Revúcach. Lebo bol od Rusov veľký nátlak. V utorok sme šli na Ružomberok a oslobodili sme ho. Ešte jeden Nemec bol vo veži kostola, čo nás pozoroval a skočil pod most. Osadanka povedala, že pod most skočil Nemec. Rus ho vytiahol a zabil ho.

Nemci boli ubytovaní po domoch napríklad u Ondreja Rossu, teraz Krištofa Maroša. A keď boli biele plachty po plotoch, vedeli sme, že je čistý vzduch, že tu nie sú Nemci.“

Z rozprávania s pani Zuzanou Gazdaricovou:

„Boli to ťažké časy, čo si ja pamätám. Prišli bombardovať aj lietadlá, lietali ponad domy, ja som mala vtedy 14 rokov. Išla som sa raz do susedov ukryť, aj keď Nižnú vtedy nebombardovali (vtedy som tam bývala), bombardovali iba Vyšnú. Zhodili tam dve bomby a zabili niekoľko ľudí. Vlasovci to boli Nemci, boli v dedine a prišli do domov, či tu nie sú partizáni a aj my sme sa báli o svoj život. Mnohí aj naši odišli, lebo sa báli Hitlera, ktorý si chcel podmaniť celý svet. Nebál sa ani Pána Boha. Po roku 1945, keď už vojna skončila, všetko sa chcelo udobrovať. Všetci ľudia počúvali v rádiách, kde sa zdržiavajú Nemci. Nemci boli v nižnom konci dediny a raz ma zajali, chceli kúpiť ovcu, keď boli v obchode a predavačka im povedala, že ja im ukážem, kde ju kúpia. Išla som im ukázať, bála som sa, že ma zajmú, tak som im ukázala, kde ju kúpia a ušla som rýchlo domov. Každý z okna pozeral a myslel si, že ma naozaj zajali.

L'udia nemali toľko peňazí ako teraz a dostávali lístky. Podiel jedla dostali podľa toho, koľko bolo ľudí. Ženy nosili partizanom jedlo a oblečenie, ale iba tie, ktoré mali okolo 18 rokov. Nosilo sa až na Ploskú, aby nezahynuli od hladu. A nieslo sa do tej oblasti, kde

nebolo toľko Nemcov. Dievky, ktoré to nosili, vyberal richtár, mňa nevybral, lebo som ešte chodila do školy.“

Karol Korček

Ďalším priamym žijúcim účastníkom SNP v Liptovských Revúkach je **Karol Korček**, narodený 3. januára 1927. Rozhovor s ním spravila žiačka 9. roč. Gabriela Kytošová. Z jeho rozprávania:

„Veľké boje prebiehali na Ploskej a v nich padlo veľa partizánov. Obyvatelia Liptovských Revúc pomáhali partizánom tak, že zranených a mŕtvych prevážali na saniach. Nemci zaobchádzali s partizánmi veľmi kruto. Dokonca na Ploskej zabili jednu partizánku a obesili ju na strom.“

Po príchode Nemcov do Liptovských Revúc občania utekali do doliny Zelenô. Tu boli zhodené aj dve bomby. Jedna dopadla v Zelenom a druhá v Suche. Výbuch zabil tri deti, ženu a troch chlapov.

Nemci začali chodiť po domoch a vyháňať ľudí. Všetci museli prisahať, že budú partizánov hlásiť Nemcom. V prípade, ak Revúčania nechceli prezradiť, kde sa ukrývajú partizáni, tak ich Nemci zajali.

Počas bojov trpeli aj obyčajní ľudia. Jeden Nemec zabil omylom človeka z Liptovských Revúc. Zúčastnil sa aj jeho pohrebu, na ktorom veľmi plakal.“

Spomienky Revúčanov na 2. svetovú vojnu

Obyvatelia Lipt. Revúc počas 2. svetovej vojny a hlavne po vypuknutí SNP prispeli svojou pomocou partizánom z oddielu Pobieda. Oddiel mal sídlo na Borišove. Obec bola dôležitou zásobovacou tepnou povstalcov a pri potlačení Povstania ústupovou cestou partizánov. Cez Revúcku dolinu viedla cesta cez Veľký Šturec z Ružomberka do Banskej Bystrice. Liptovské Revúce boli bombardované a následne obsadené Nemcami. Obec bola oslobodená 4. apríla 1945 jednotkami Červenej armády. Podľa svedectva miestneho národného výboru mal oddiel Pobieda veľkú podporu obyvateľov Liptovských Revúc nielen zásobovaním, ale aj poskytovaním prístrešia počas najtuhšej zimy bez ohľadu na prítomnosť okupačných jednotiek.

Vojnu vnímajú inak starí ľudia, inak dospelí a inak deti rôzneho veku, hoci sa dotýkajú všetkých a všetkých ovplyvňujú rôznou mierou. Poďme sa spoločne pozrieť na vnímanie 2. svetovej vojny očami odvážnych revúckych žien.

Jednou z nich bola pani **Žofia Macíková rod. Mikulajová**, narodená 13.6.1925.

Z jej rozprávania vyberáme:

„Počas povstania som mala 19 rokov a bývala som s rodičmi vo Vyšnej Revúcej. Keď prišli do dediny Nemci, všetkých nás zhromaždili vo veľkej záhrade. Jeden Nemec, ktorý mal tľočníka nám oznámil, že keď nájdú v dedine partizána, bude s nami zle. Potom sme sa rozišli.“

Pani Macíková tiež spomínala ako nosila proviant partizánom. *„Prišiel jeden vojak do dediny a povedal, že pôjdeme odniesť*

proviant partizánom. Bolo nás asi 5 dievčat, tak v mojom veku. Partizáni mali sklad potravín u Kráľov. Tam sme si do batôžkov naložili potraviny a v sprievode vojaka sme išli na Borišov a odtiaľ do Belianskej doliny. Prišli sme ku štálom, kde nás čakali asi piati chlapi. Odovzdali sme im proviant a vrátili sme sa na Borišov. Bola už tma, tak sme prenocovali v chate pod Borišovom a ráno sme sa vrátili do dediny. Opakovalo sa to niekoľko krát.“

Na 2. svetovú vojnu si zaspomínala aj **Pavína Gazdaricová** narodená 21.6.1921.

Porozprávala nám aj túto príhodu:

„Partizáni čistili v našej izbe zbrane. Ja som bola v izbe a náhodou som pozrela von z okna a videla som, že k nám ide Nemec.

Tak oni rýchlo pozbierali samopaly

a išli na pôjd. A ja, keď som videla toho Nemca ísť k nám do dvora, tak som vyšla von a začala som do neho hádzať snehové gule, aby som ho zastavila, kým partizáni povychodia na pôjd. Nemec prišiel dnu, poprezeral izby a dali sme mu jesť meteník a mlieko. Pýtal sa či schovávame partizánov, chcel ísť aj na pôjd, ale sme mu povedali, že tam nikto nie je. Najedol sa a prišiel za ním veliteľ, a spýtal sa ho po nemecky, či všetko poprezeral. Povedal, že všetko prezrel aj pôjd. Tak aj on cigánil. Keby u nás našli partizánov, boli by aj nás s nimi postrieľali.“

Dôkazom statočnosti a odvahy žien počas vojny bolo aj rozprávanie pani **Jolany Praženicovej**, narodenej 28.12. 1930.

„Počas povstania som mala len štrnásť rokov. Veľmi dobre si pamätám na tieto vojnové roky. Do dediny prišli Nemci a moja mama práve porodila moju najmladšiu sestru. Ja, ako najstaršia, som sa starala o ďalšie dve sestry, pomáhala som mame, či v domácnosti alebo na poli. Pri bombardovaní dediny sme sa veľmi báli a nevedeli sme, kam sa máme skryť. Spomínam si, ako Zuzana Poliačiková vozila z Ružomberka na voze múku a rozdala ju do rodín, aby ženy upiekli chlieb pre partizánov.“

Pani Jolana Praženicová ďalej spomínala: *„Po potlačení povstania boli vojaci a partizáni a ich veliteľ Makarenko, zahnaní do hôr. S ľuďmi z dediny mali dohovorený signál, že ak budú biele plachty na ponietach pod oknami dreveníc, tak sú v dedine Nemci. Ľudia im pomáhali, piekli chlieb a dávali, čo potrebovali. Bola tuhá zima. Najviac opatrovala partizánov z Nižnej Revúcej Pavlína Praženicová. Bývala v drevenici oproti starej škole. Keď prišli partizáni, tak im varila, prala im šaty a jedného omrznutého partizána, bol to Čech, zachránila a vyliečila. Keď boli v dedine Nemci, tak ho skrývala v pivnici, medzi statkom, alebo v sene. Bola to veľmi dobrá a obetavá žena.“*

Záver

Nevieme si ani predstaviť hrôzu, ktorú prežívali naši predkovia počas obdobia vojny. Toto obdobie by nám malo byť výstrahou, aby sa podobné udalosti neopakovali aj v súčasnosti. Z roka na rok je medzi nami čoraz menej priamych účastníkov 2. svetovej vojny. Preto nesmieme zabúdať na týchto hrdinov a nesmú na ne zabudnúť ani ďalšie generácie.

Použité zdroje

1. Obecná kronika Liptovských Revúc
2. REČ - Revúcky časopis
3. Revúčanka 2013/2014 – školský časopis
4. Priame spomienky Revúčanov na 2. svetovú vojnu

Internetové zdroje:

www.liptovskerevuce.sk – oficiálne stránky obce Liptovské Revúce

www.aktuality.sk – spolupráca s občianskou iniciatívou Post Bellum SK

AUTOR: **Natália Kasalová**, žiačka 5:C,Tematínska ulica č. 2092, 915 01 Nové Mesto nad Váhom

Kytica 75 ruží k víťazstvu nad fašizmom

Volám sa Natália Kasalová, narodila som sa 26. 12. 2008 v Trenčíne.

Bývam v Novom Meste nad Váhom.

Chodím do Základnej školy, Tematínska ulica č. 2092, 915 01 Nové Mesto nad Váhom.

Som žiačkou 5. C.

O tejto aktivite k 75. výročiu Oslobodenia našej vlasti som sa dozvedela od mojej babky. Sľúbila, že mi pomôže a tak som sa rozhodla, že aj ja sa zapojím do nej, lebo som pravnučka pána Jána Novotného z Novej Lehoty okres Nové Mesto nad Váhom.

Naše mesto bolo oslobodené dňa bolo oslobodené 7. apríla 1945. Spolu s Červenou armádou sa významnou mierou na oslobodení regiónu podieľala rumunská kráľovská armáda. Pri oslobodzovaní nášho mesta padlo 122 rumunských a 95 sovietskych vojakov, ktorí tak pre našu slobodu obetovali to najcennejšie, svoj život. Pamätník osloboditeľov nášho mesta sme si boli pozrieť a môj otec pri ňom odfotografoval mňa aj môjho brata Adamka. */viď prílohu/*

Z ponúknutých tém, som si vybrala:

Téma: **Môj pradedo bol vojak – partizán.**

Môj pradedko Ján Novotný sa narodil v Novej Lehote. Keď mal 20 rokov vypuklo SNP. Na jeseň roku 1944 sa dobrovoľne pridá k partizánskej jednotke „Štúr- Snežinský.“ Moja babka má veľa dokumentov, ktoré potvrdzujú účasť môjho pradedka v odboji. Viď: Členská legítimácia a Partizánsky preukaz a medaila československý partizán.

Môj pradedko si písal „Denník“.

Z obdobia od novembra 1944 do konca marca 1945 sa z neho dozvedáme veľa informácií, o ktorých nám nikdy nerozprával. Keďže sme kvôli Korone nemohli byť spolu, babinka mi nachystala výťah z tohto denníka.

Vybrala časť z jeho „životopisu“

Citujem:

„Ja ako mladý člen partizánskeho oddielu hlásil som sa dobrovoľne. Partizánsky život bol neistý. Bol som určený ako guľometník. Kde bolo treba ísť na prepad šiel som ako prvý guľometník a zároveň rozviedčik. Keď sme šli na prepad som si zaistil zodpovedné miesto, tak aby som

možno dobre chrániť kamarátov počas celého prepadu. Mali sme vždy šťastie zachrániť seba od zlého a vždy sme zvíťazili. Môj život bol neistý a každý moment visel na vlásku, ale moje heslo vždy bolo – buď zomrieť alebo zvíťaziť.“

Napísal Voj. Ján Novotný

Zaujala ma aj:

BOJOVÁ Charakteristika na partizána:-- Novotný Ján

Citujem:

„Tento mladý bojce, len čo sa mu podarilo utiecť zo slovenskej armády ihneď sa prihlásil dobrovoľne do nášho otriadu.“

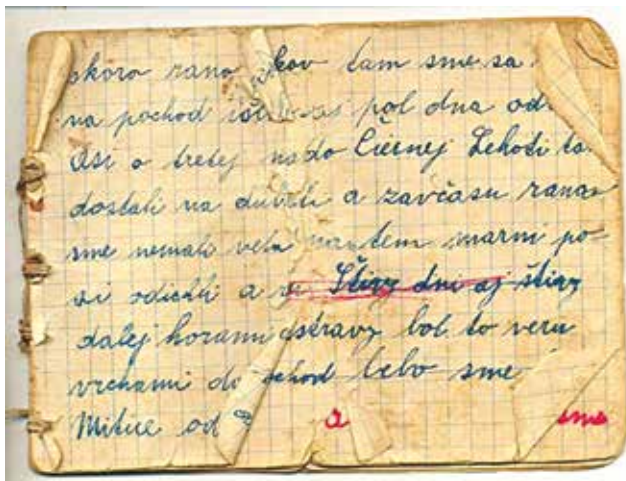
Usilovne a rýchlo sa naučil zaobchádzať s ľahkým guľometom a jeho zásluhy v boji s presnými zásahmi guľometu boli pre náš otriad veľmi cenné. V bojoch na Staré Hory- Kulháň odrazil grupu Nemcov a umožnil svojmu zvodu bez strát. Tento samý prípad sa zopakoval v Jergaloch. Ako rozvedčík na Šturci s ľahkým guľometom rozprášil zbytky nemeckej patrole a umožnil našej rozvedke bezstratový odchod. Tento ostrážitý a smelý guľometník si zaslúži nášho obdivu.

Navrhujeme aby bol vyznamenaný“-----

Komandier part. otriadu: Zdražil *nečitateľný podpis*-----

Komisár part. otriadu: Hnitenko *nečitateľný podpis*-----

Náč. štábu part. otriadu: Mikulčík *nečitateľný podpis*-----

/viď foto /

Mňa veľmi zaujalo čítanie z tohto denníka.

Možno to bude zaujímať aj vás.

Moja prababka tento denník opatrovala 50 rokov. Potom ho dala mojej babke. Moja babka a dedko si denník niekoľkokrát prečítali a vyznačili na mape miesta, o ktorých pradedko píše. Dedko s babkou denník prepísali, aby sa aj iní ľudia dozvedeli, ako žili partizáni. Niekoľko prvých a posledných strán z denníka chýba, je to veľká škoda. Pradedko si písal denník v zime roku 1945. Toto sme sa dozvedeli od jeho mladšieho brata, ktorý ešte žije a porozprával mojej babke a dedkovi veľa príbehov o týchto ťažkých vojnových časoch. Údaje podľa ktorých písal mal zaznačené na opačnej strane vojenskej mapy, ktorú si zvykol pozeráť so svojim priateľom. Táto mapa sa žiaľ nezachovala.

Pokračujem a vyberám:

Z denníka **pána Jána Novotného**

Prvý zápis je z obce Trenčianske Mitice.

Z nasledujúcej strany sa dá vyčítať, že išli horami t.j. cez Strážovské vrchy.

„Potom sme prišli do susednej dedinky **Šípkov**, tam sme boli jeden a pol dňa. Odtiaľ sme išli do **Čiernej Lehoty**. Tam sme nocovali a zavčas ráno sme sa dali na hrozný pochod. Išli sme štyri dni aj štyri noci a bez stravy. Bol to veru smutný pochod. Všetci sme boli unavení a vysilení. Kráčali sme cez veľký kopec, myslel som si, že mu konca nebude. Dostali sme sa do dediny **Valaská Belá**. Tam sme videli strašné veci. Museli sme to vydržať. Odišli sme hneď na **Valaské Lazy**. Tam sme prenocovali. Na druhý deň sme zvládli ďalšiu cestu, tam sme stratili môjho dobrého kamaráta Paľka Martinových. Bolo mi smutno. Na ten útok nezabudnem...

V pochode sme pokračovali, konečne sme prišli na **Čičmanské kopanice**. V tú noc sme veru veľa zažili. Pršalo celú noc, boli sme mokří ako keby nás bol z nejakého močidla vytiahol. Nad ránom bol tuhý mráz. Mokří, sme hneď museli nastúpiť do stráže. Bolo to veľmi nepríjemné. Od 10. hod. sme zas išli horami až do večera. Nocľah bol samozrejme ležať hlavou na skale „pri ohni sa baviť“, bola to „veselá noc“. Prišlo zase ráno asi o 5. hod. od nás odbočili zas dvaja kamaráti. Veľmi sme sa divili, kam sa mohli len podieť? Dlhو sme ich čakali. Nič sa nevracali, tak sme si mysleli, že snáď aj prídu, ale nič. Dali sme sa na ďalší pochod...

Zas ďalšie tri dni a tri noci úplne bez stravy. Koncom 4. dňa sme prišli do dediny **Turie**. Tam sme sa riadne najedli a večer o 10. hod. sme z dediny odišli. Išli sme cez pole, kde nám hatila cestu **rieka Turiec**. Šťastlivo sme ju prešli. Nad ránom sme sa priblížili k **dedinke Blatnica**. Tam sme si vôbec neoddychli, lebo tam bolo veľa Švábov. Ja aj s niektorými kamarátmi sme boli poslaní dopredu ako prieskumná hliadka. Mali sme zistiť aké je „povetrie“ v dedine. Do dediny sme sa dostať nemohli. Na kraji dediny sme zobudili civila. Ten nám všetko vyrozprával. Aká je tam situácia, keď sme všetko zistili, odišli sme aj s ním k nášmu odriadu. On nás odprevadil na jeden majer. Tam sme zas zistili všetko a išli do **Gaderskej doliny**. Boli donútení jesť surovú kapustu aj surové mäso. Ráno sme išli dlhou dolinou, na ktorú nikdy nezabudnem... Museli sme tam nechať všetky kone. Vo veľkom snehu sa nemohli ani pohnúť.

Asi o dva dni išli kamaráti zistiť aká je situácia v **Blatnici**. Povedali tam obyvateľom, aby si išli tie naše kone zobrať. Asi päť ich bolo ešte živých, tie si odviekli. Prišli sme do chudobnej dedinky **Turecká**. Tam sme boli asi týždeň. Odtiaľ sme sa presťahovali na **Richtárovu**. Odtiaľ som bol veľakrát na **Starých Horách a v Kališti**. Z **Richtárovej** sme išli horami do **Jelenských skál**. Z **Jelenských skál** som bol veľakrát na prieskume. Stadiaľ sme museli ísť na **Bully**. Tam sme boli vo dne v noci v zákopoch. Boli sme veľmi lační a unavení.

Po 10 dňoch sme zišli cez **Môce do Jergalov**. Tam sme boli zase vyše týždňa. Náš život tam visel len na cverne každý moment. Z **Jergalova** sme išli do **Revúc** cez hory. Snehu bolo do pásu. Večer sme tam prišli. Hneď ráno asi dvadsiati chlapi boli poslaní do **Liptovskej Osady**. Tam sme boli dva týždne. Nás umiestnili do **Nížnej Revúcej**. Tam sme boli asi tri týždne.

Jednej krásnej noci sme museli odísť k svojej skupine do **Strednej Revúcej**. Hneď ako sme tam prišli, museli sme odísť od dediny asi 10 km. A večer sme sa vrátili späť. Tam nás zase opustili naši traja kamaráti. Bolo to 20. marca. Konečne 21. marca sme sa dozvedeli o tej tajnosti, ktorá nás veľmi potešila, že vraj ideme na oslobodené územie Republiky Československej. Z **Revúc** sme odišli cez obed. Večer sme prišli do **Liptovskej Lužnej**. Tam sme nocovali. Ráno sme išli na **Magurku** a stadiaľ do **Jasenianskej doliny**. Takže 24. marca sme sa už prechádzali po oslobode-

nom území. Večer sme prišli do **Jasenia**. Tam sme mali oddych asi 2 hodiny. Stadiaľ sme išli do **Brezna**. Tam sme boli do rána a potom sme sa pustili smerom na **Podbrezovú**...“
Tu Denník končí, lebo posledné strany tiež chýbajú.

Môj pradedko sa vrátil domov k rodičom 2. apríla 1945.

Už 5. apríla 1945 musel nastúpiť na výnimočnú vojenskú činnú službu u 1. čs. samostatnej tankovej brigády, 4. tankového práporu v Karvinej. Domov sa vrátil 15. 9. 1945. Bol veľmi unavený. O tom, čo prežil nerád rozprával. Trvalo veľa rokov, kým tie ťažké spomienky „preboleli“ a on niečo z toho, čo zažil povedal mojej prababke a mojej babke.

Som rada, že sa zachovali dokumenty, denník aj fotografie môjho pradedka – z nich som sa dozvedela ako vyzeral a aký bol človek.

My si dnes nevieme predstaviť, prežiť takú dlhú dobu v horách, bez poriadnej stravy a vhodného ubytovania i oblečenia. A v stálom ohrození...

Môj pradedko zomrel už veľmi dávno a ja som ho nezažila ale na jeho zásluhy v boji za našu slobodu sme nezabudli. V roku 2016 vďační potomkovia odhalili pamätnú tabuľu 90 rodákom z Novej Lehoty, Hrádku a Lúky, ktorí sa zapojili do boja proti fašizmu v II. svetovej vojne. Pamätná tabuľa je v cintoríne v obci Dolné Saliby, lebo tam spia svoj večný sen.

Som hrdá, lebo táto pamätná tabuľa patrí aj môjmu pradedkovi aj prababke.

Ďakujem za pomoc s prípravou tejto práce mojej babke Vlaste a dedkovi Andrejovi, bez nich by som to nezvládla a nemohla sa s vami podeliť o príbeh môjho pradedka.

Na ďalších stranách sú informácie ktoré dopĺňajú tento príbeh a môj obrázok na tému 75 ruží.

Materiály ktoré sme použili pochádzajú z:

Rodinný archív - fotografie,

Archív ZO SZPB Hrušov- dokumenty, preukazy, diplomy, medaile, mapy

Publikácia- Z archívu organizácie v rokoch 1969 až 1993 rok vydania: 2018

autor: Vlasta Kasalová a kol.

Vydali: „Ľudia dobrej vôle z Matúškova, Hrušova a Galanty“

Natália Kasalová, Mgr. Vlasta Kasalová a Ing. Andrej Kasala
20. júna 2020 Nové Mesto nad Váhom a Matúškovo

Príloha č. 1

Ján Novotný – môj pradedko

Príloha č. 2

Toto sú vyznamenania, ktoré dostal za svoje zásluhy môj pradedko Ján Novotný

Príloha č. 3

Pamätná tabuľa pre rodákov z Novej Lehoty, Hrádku a Lúky. Účastníkov boja proti fašizmu v II. svetovej vojne je umiestnená v obci Dolné Saliby, lebo tam spia svoj večný sen.

Príloha č. 4

Mapa Slovenskej republiky

Vyznačené je Nové Mesto nad Váhom

Príloha č. 5

Mapa oblasti pôsobenia 4. Ukrajinského frontu partizánskeho otriada imen. Bogdana Chmelnického brigády A.A. Snežinského, ktorého členom bol môj pradedko Ján Novotný.

Príloha č. 6

Pomník rumunským vojakom, padlým pri oslobodzovaní Nového Mesta nad Váhom.
Je dielom akademického sochára M. Struhárika a P. Macku.

Bol odhalený 8. apríla 1992.

Tu odpočívajú telesné pozostatky vojakov až do ich exhumácie a prevezení na vojenský cintorín do Zvolena...

Pri pomníku sú vždy vence a kytice kvetov. Išla som okolo už veľakrát.

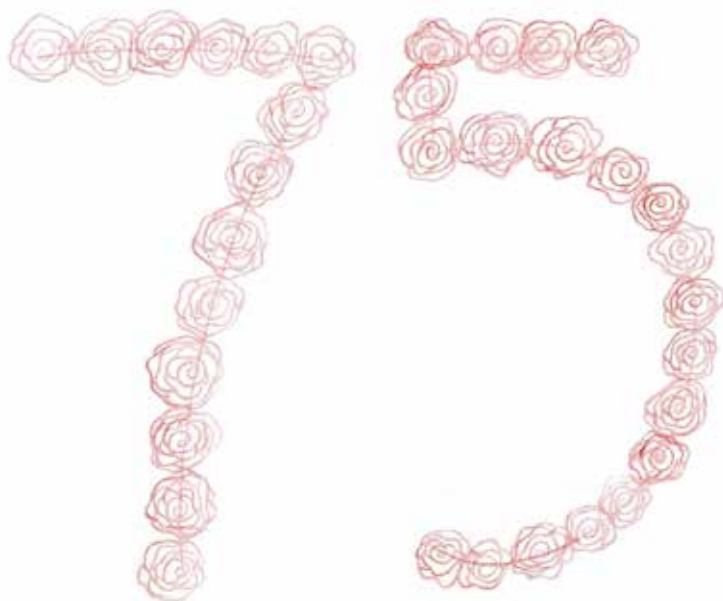
Som rada, že obyvatelia nášho mesta nezabudli na našich osloboditeľov.

Na fotografii zľava: Natália Kasalová a Adam Kasala z Nového Mesta nad Váhom

S
N
P

AUTOR: **Dominika Gašparová**, Zemplínska Teplica, 5. ročník

Hnev, bolest, smútok a 2. sv. vojna v našej obci

Necelé dva mesiace pred oslobodením obce pristúpili ustupujúce jednotky k budovaniu obranných strategických bodov – zákopov, tankových zátarasov, pozorovateľní. Na príkaz nemeckej komandatúry sa týchto prác museli zúčastniť aj dospelí muži z obce od 16 do 60 rokov. V priebehu

tár obce a okolitý lesný vrchov, premenili opevnené stredisko. zákopy, Nemci tu roz- 8 delostreleckých pov- vybudovali 5 guľomet- domáceho obyva- opevňovacích prácach 100 maďarských zajat- domáci chlapi z tých hodlo sa nemecké vele- kronikár, potrestať sta- Novotného a to tým, si svoj hrob“, ak úteky 27. novembra 1944 plínskej župy vyhlásil neskôr nútenú evaku- dediny a príľahlých telov odoprela odísť pre úkryt v lesoch, kde Najviac sa ich ukrylo po-

v Jaruhe pri starom cintoríne, ale aj na Bagote, pozdĺž potoka pri Hejči...mnohí boli ukrytí v sklepevej pivnici v obci, kde bolo uskladňované víno. Časť občanov odišla do lesa asi 7km odiaľ do Kamenného jarku, kde prečkali front a potom na pamiatku, že sa zachránili, postavili tam malú kapličku. Dnes sa toto miesto volá Pri kapličke. S prechodom frontu boli spojené aj ďalšie udalosti. Oslobodzovanie obce si vyžiadalo desiatky padlých nemeckých a sovietskych vojakov, ale aj viacerí obyvatelia z obce boli zranení. Rozhodujúca úloha pri oslobodzovaní obcí tohto regiónu pripadla 1. gardovej armáde generála plukovníka Grečka a 18. armáde generála majora Gastiloviča. Už začiatkom decembra 1944 dostali velitelia týchto armád príkaz prelomiť na troch úsekoch frontu nepriateľskú obranu. Podľa pamätníkov sa tak stalo 19. decembra 1944 ráno na ruského Mikolaja. Na pamiatku obetiam padlým v 2. svetovej vojne je postavený pomník, kde sú zapísané mená hrdinov, ktorý zahynuli. Česť ich pamiatke!

AUTOR: **Daniel Marjov**, Zemplínska Teplica, 5. ročník

Sv. Anton – ochranca vojnou zmietaných duší

Druhá svetová vojna sa nevyhla asi nikomu. Z rozprávania a spomienok našej prababky viem, že aj našu dedinu to neobišlo. Časy boli zlé a kruté, všetko bolo zničené. Vojská postupovali a brali od ľudí, čo sa dalo. A ľudia sa báli o svoje životy alebo majetky. V snahe zachrániť si svoj život či nejaký majetok, rozhodli sa tunajší obyvatelia utiecť do lesa. Slanské vrchy sú hlboké a husté. Tu hľadali ľudia úkryt a bezpečie. Vydali sa smerom na sever, okolo vrchu Nomša vyššie. Každý sa bál najmä pre to, lebo za sebou videli, ako vybuchovali rôzne bomby a nebo bolo do červena sfarbené od zábleskov „katúš“. Preto sa začali ľudia modliť k Bohu a k svätým. Na jednom mieste v lese tak postavili malú sošku

svätého Antona. Modlili sa takto: „Svätý Antoničku, ochraňuj nás!“ Tak na malú chvíľu zavládol neuveriteľný pokoj, akokeby sa stal zázrak. Tam na tom mieste dodnes stojí malá kaplnka zasvätená sv. Antonovi. Obetiam prechodu frontu je aj venovaný a postavený pomník, ktorý sa nachádza pri budove základnej školy. Dali ho postaviť na pamiatku pozostalí aj obec Zemplínska Teplica. Na pamätnej tabuli sú napísané mená ľudí, čo zahynuli. Z týchto čias majú starí ľudia veľa spomienok. Našli sa aj rodiny, ktoré ukrývali Židov. Smutné časy, našťastie, pominuli a aj to nám pripomína, ako si veľmi vážim a milujem mier a život.

Kaplnka zasvätená sv. Antonovi v Slanských lesoch

Soška sv. Antona, ku ktorému sa modlili ľudia v čase 2. sv. vojny

Detská organizácia Fénix v Zemplínskej Teplici na potulkách za históriu Keresturským lesom

AUTOR: **Martin Babič**, Zemplínska Teplica, 5. ročník

ZDROJ: Z rozprávania babičky

75 rokov slobody zo spomienok starej mamy

Strach a plač. Krátko pred oslobodením začali Nemci budovať v našom chotári zákopy, tankové zátarasy, pozorovateľne. Zaminovali celé okolie. Všetko premenili na veľkú vojenskú pevnosť. Tie práce mali robiť aj chlapi z našej obce. Mnohí z nich zutekali. Nemci preto rozhodli potrestať za to starostu. Bol ním môj pra-pradedo Michal Novotný. Donútili ho kopať svoj vlastný hrob. Obyvatelia z našej dediny boli evakuovaní. Na vozoch šli do lesa, do Jaruky, k potoku Helmec. Tam si vykopali bunkre. Niektorí išli až ďaleko do Kamenného jarku. Na pamiatku, že sa zachránili, postavili tam malú kapličku. Dnes sa to miesto nazýva Pri kapličke. Naša rodina sa ukryla v Bálintovej pivnici. Neskôr išli tiež do lesa. Nemeckí vojaci drancovali dedinu. Zabíjali dobytok, hydinu. Nebezpečnou vojenskou technikou zničili domy. Náš dom sa zachránil, ale v streche ostala napichnutá bomba. Dodnes ju máme zakopanú v záhrade.

Veľa ľudí zomrelo napr. Ján Kundrát,

Michal Štěmpák, Július Kelečaj, Július Jakab, Juraj Gima. Po zásahu domov mnohí nemali ani strechu nad hlavou. Po ťažkých bojoch sa podarilo našu obec oslobodiť 19. decembra 1944 1. gardovou armádou pod vedením generála Grečka a generála Gastiloviča. Z rozprávania viem, že to bolo ráno na „ruského Mikolaja“. Toto všetko mi rozprávala moja babka, ktorej to rozprávala jej babka. Ďakujem svojim predkom, patrí im moja úcta. Maťo

Pomník postavený na pamiatku padlým v 2. svetovej vojne pri Základnej škole v Zemplínskej Teplici

AUTOR: **Adela Timková**, Egreš, 9. ročník

Obec Egreš – zapísaná v zozname vypálených obcí Slovenska

Pred 75 rokmi pri oslobodzovaní Československa zahynulo 144 000 vojakov Červenej armády, 10 000 Rumunov, 3 700 príslušníkov 1. československej armády zboru v ZSSR, plus tisíce padlých a zavraždených v SNP. Obec Egreš bola oslobodená 19.12.1944, tri týždne po meste Trebišov. V obciv miestnom parku sa nachádza pamätník, ktorý bol postavený v roku 1970 na počesť 13 padlým miestnym obyvateľom počas druhej svetovej vojny a prechodu frontu obcou. Pamätník bol v roku 2017 zrekonštruovaný a v roku 2019 bol miestnymi duchovnými otcami posvätený. Obec patrí medzi 107 vypálených obcí a front v nej sa pozastavil na tri týždne, pričom boje neutíchali. V roku

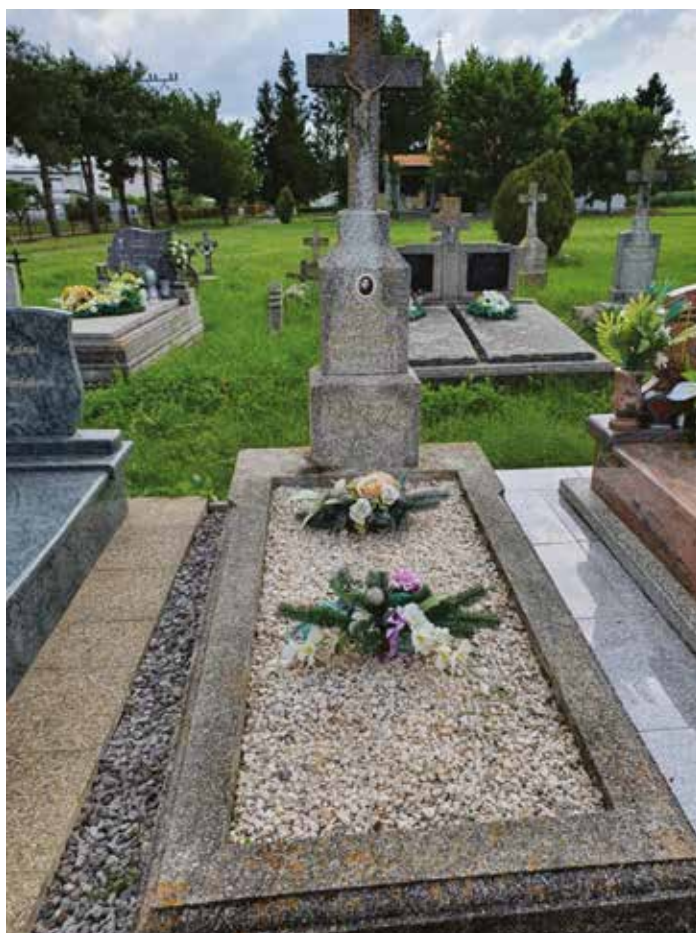
2018 pani starostka spolu s vtedajším predsedom vlády Petrom Pellegrinim zasadili v Sade života na Kališti ovocný strom, čím sa obec zapísala do zoznamu vypálených obcí Slovenska. Nemeckí vojaci, ktorí stáli nad obcou pozorne sledovali Červenú armádu, ktorá bola porozmiestňovaná a poskrývaná po domoch a pivniciach. Pri každom pokuse o oslobodenie obce nemeckí vojaci útočili. V obci sa nachádza aj vojnový hrob, ktorý sa nachádza na mieste cintorína. Ďalší padlí vojaci sú pochovaní na vo vojnovom hrobe na cintoríne v Dargove. Každoročne sa pri miestnom pamätníku, vždy 19.12. koná pietna spomienka na padlých občanov obce.

Pamätník v obci Egreš postavený padlým miestnym obyvateľom počas 2. sv. vojny

Vojnový hrob

AUTOR: **Š. Doboš**, Zemplínska Teplica, 9. ročník

Druhá svetová vojna očami rodákov obce Zemplínska Teplica

Hrôzy druhej svetovej vojny prežili aj občania v Zemplínskej Teplici. V roku 1943 nemecké velenie zažijúc rozhodujúcu porážku pri Leningrade začalo budovať opevnenie chcúc tak zabrániť víťaznému postupu sovietskych vojsk, ktoré oslobodzovali postupne dedinu za dedinou a blížili sa k Karpatom. Sovietske vojská postupovali od Krosna a zastavili sa 20.9.1944 pri Dukelskom priesmyku, kde si Nemci vybudovali silné opevnenia. Celá oblasť Dukelského priesmyku bola zamínovaná.

Sovietske vojská postupovali k slovenským hraniciam a po ťažkých bojoch s nepriateľom 6.10.1944 vstúpili na územie Slovenska. Bola to najkrvavejšia operácia v druhej svetovej vojne. Nemecké velenie vidiac, že sovietsko-československé jednotky prerazili opevnenie prinútili miestne obyvateľstvo z dedín Zemplínska Teplica, Veľké

Ozorovce, Zbehňov a iné kopať a vymeriavať strategické vojenské body – zákopy. Spomínané obce kopali zákopy na Dargove. V našom chotári sa kopali zákopy pod Ugronom, kde bola vybudovaná aj pozorovateľňa pre nemecké veliteľstvo. Asi sedem týždňov pred príchodom fronty do oblasti Dargova vyhlásili pre mieste obyvateľstvo susedných dedín ultimátum, aby sa obyvateľstvo týchto dedín behom 24 hodín vysťahovalo z obcí, lebo tieto obce budú úplne vypálené. Keďže násilným spôsobom prinútili obyvateľstvo, aby sa zaradilo do kolóny. Asi 500 povozov z okolitých obcí ťahlo smerom na Lemešany. Kto mal povoz, zobral so sebou čo sa dalo, rodinu a šli. Tí, čo povozy nemali, na vozíkoch alebo len s deťmi na rukách postupovali.

Kolónu sprevádzali nemeckí vojaci na koňoch a nechýbali ani údery jazdeckých bičov, keď niektorí pre únavu už nevládali. Poniektorí v noci putekali a našli prístrešie v dedinách napríklad Košické Olšany, Košická Polianka, Varhaňovce, Myšľa, Bohdanovce, Rákoš, Bologda, Čizatice a Slanská Huta. Ani tu neboli v bezpečí, pretože ich prenasledovali maďarskí žandári, prečo nebojujú proti Rusom. Časť obyvateľstva Zemplínskej Teplice odoprela opustiť obec. Rozhodli sa radšej pre úkryt v lesoch, kde si vykopali bunkre a v nich sa ukrývali. Najviac občanov bolo ukrytých pozdĺž rieky Helmec. Keď sa Nemci dozvedeli, že časť obyvateľstva sa skrýva v lesoch, a že časť sa vrátila do dediny, pod hrozbou vyhánali ľudí. Kde bolo najvhodnejšie miesto pre úkryt, ľudia si ich kopali. Najviac úkrytov bolo v Jaruhe, pri starom cintoríne, ktoré sú už zasypané. Aj na Bagote bolo vybudovaných šesť úkrytov. Dnes sú už tiež zasypané. Aj v potoku, ktorý tečie Hejčou, sú vykopané úkryty v skale, ktoré sú aj dodnes čiastočne zachované. Iniciátorom stavieb úkrytov bol Juraj Filo. Veľa ľudí našlo úkryt pred Nemcami v sklebovej pivnici, kde toho času býva Sabol Michal.

27.11.1944 prišli do našej obce Nemci a všetci občania museli evakuovať z dediny. Občania našej obce evakovali do okolitých dedín. Ostatní občania sa stiahli do lesa. Pri evakuácii boli niektorí občania z našej zranení a niektorí vo vojne stratili aj to najdrahšie – svoj život. Keď Nemci prinútili obyvateľstvo evakuovať, v celých krdľoch odvádzali dobytok a iné hospodárske zvieratá. Do sliepok strieľali z dlhej chvíle aby si potrénovali, či nezabudli strieľať. Všetkých psov v dedine vystrieľali, aby bolo ticho. Fronta sa blížila, okolité obce horeli a na oblohe bolo vidieť neopísateľne strašnú červenú čiaru, ktorá dávala predzvesť k tomu, že fronta je v blízkosti. Najhoršie zo všetkých susedných obcí boli na tom Malé Ozorovce, Nemci vypálili celú dedinu, ostali len tri domy. V Zemplínskej Teplici viac ako polovica domov ľahla popolom. Mnohé domy boli rozbité. Koncom novembra a začiatkom decembra bolo počuť smerom od Sečoviec dunenie ruských kaľuší. Konečne po ťažkých dňoch strádania a utrpenia vstúpili na pôdu obce sovietske vojská dňa 19. decembra 1944. Sovietska armáda prišla do našej obce smerom od Trebišova. Po príchode sovietskych vojakov do obce, naši občania ich vítali s radosťou. Od radosti plakali o objímali sa. Chýr o príchode Sovietskej armády do obce sa rýchle rozniesol a občania, ktorí boli evakuovaní v lese, sa rýchlo vracali domov. Vracajúci sa občania nenašli doma takmer nič, dobytok bol pozabíjaný, sýpky prázdne, domy vypálené. Sovietske vojská sa v obci zdržali 4-5 týždňov. Sovietske vojská sa v obci zdržali pomerne dosť dlho preto, že v Slanci, ktorý je od obce vzdialený 9 kilometrov, boli Nemci dobre opevnení, mali dobrý výhľad, ktorý bránil sovietskym vojakom preraziť obranu nemeckých vojsk. Nakoniec sa však sovietskym vojakom podarilo Nemcov poraziť. Ustupujúci fašisti pomínali lesy a okolie obce Zemplínska Teplica. Keďže u občanov, ktorí sa vracali domov bol nedostatok potravín a šatstva, odchádzali za obživou do lesa, aby to, čo tam nechali doniesli domov a zabezpečili živobytie pre svoju rodinu, niektorým občanom sa to stalo osudným a z lesa sa vrátili bez niektorých končatín a niektorí sa už nikdy nevrátili. Ján Abrinko stratil takto obidve nohy, taktiež Kováč Andrej- Zázrak a Harčar Andrej stratili nohy. O život prišli Babuško Andrej a Micák Michal, ktorého mŕtve telo pozbierali až na jar 1945. Občania a samotní príbuzní sa báli ísť po neho, pretože lesy boli zamínované a báli sa o vlastné životy.

V auguste roku 1944 vypuklo v Banskej Bystrici SNP. Vzhľadom na to, že ohnisko SNP bolo od našej obce značne vzdialené, pomerne málo občanov v obci vedelo o SNP. Iba občania, ktorí slúžili v Slovenskej armáde vedeli o povstaní a niektorí sa aj priamo zúčastnili. Po potlačení SNP, niektorí sa vrátili domov a niektorí boli zajatí a odvezení do Nemecka. Domov sa vrátili až po oslobodení našej vlasti.

Bunkre v lese nad Dargovským priesmykom

Ukážka nálezov z bojiska v okolí Dargovského priesmyku

Pomník v Dargovskom priesmyku

AUTOR: **Daniel Hodermarský**, Egreš, 5. ročník

2. svetová vojna nás ovplyvňuje stále

Môj pradedo bol partizán

Babka mi o ňom povedala, že keď mal 18 rokov rozhodol sa, že pôjde za partizána. Išiel bojovať na front. Bol niekde v okolí Liptovského Mikuláša. Doma nik nevedel, kde sa nachádza. Tým, že bol nízkeho vzrastu, a bol mladý a vrtký, tak ho posielali dopredu zistiť, kde sa nachádzajú nepriatelia. Keď sa vrátil domov, šúpala sa mu koža na rukách a mal omrzliny na ušiach, lebo vtedy bola veľká zima. O tom, čo prežil veľmi nehovoril. Za svojho života bol členom Zväzu protifašistických bojovníkov. Túto štafetu teraz prebrala moja babka s dedom.

Ja žijem v obci Egreš. Túto obec, tak ako mnoho iných zasiahli boje. V roku 1970 bol na počesť 13 padlým miestnym obyvateľom počas 2. sv. vojny a prechodu frontu obcou postavený pamätník. Front sa v obci zastavil na 3 týždne, pričom boje o ňu neutíchali. Egreš bol vypálený hitlerovskými vojskami 26.11.1944. Ani teraz nezabúdame na toto ťažké obdobie. V strede obce máme zasadenú čerešňu. Malý stromček má svoju dvojčku v Sade života – pamätnom mieste na Kališti. Obci, ktorá mala krutý osud. Teraz je tam sad, kde pri každom stromčeku je cedulka s názvom obce, ktorá bola počas 2. svetovej vojny zničená. Minulý rok som sa tam bol pozrieť aj ja.

Sad života – pamätné miesto na Kališti, kde má obec Egreš svoj strom

Pomník postavený na počesť padlým miestnym obyvateľom počas 2. sv. vojny

AUTOR: **Denis Lacko**, ZŠ Veľký Biel 5 trieda

Z vojaka prezenčnej služby partizán

Nie jedného chlapca v mojom veku zaujalo rozprávanie deda o druhej svetovej vojne. Aj ja ho veľmi rád počúvam. Veľmi sa mi páčil príbeh o prastarom dedovi priamom účastníkovi Slovenského národného povstania Norbertovi Lackovi z Motyčiek. Čas je neúprosný, spravodlivý rovnako ku všetkým, spomienky na víťaznú a bojovú cestu priamych účastníkov nezabudnuteľný. V období keď budú kvitnúť orgány, uplynie už 100 rokov od jeho narodenia. Ako každý mladý muž, v rokoch obdobia okupácie musel narukovať na základnú vojenskú službu, ktorú absolvoval v meste Trenčín a po absolvovaní kurzu účtovníkov rotý pracoval ako korešpondent na hospodárskej správe. Prácu mal rád, vážil si tohto zadelenia, veď nie len na vojne, ale i v civilnom živote nie je jedno, čo človek môže, alebo nemôže robiť. Ako vojak základnej služby, slobodný, neviazaný inými povinnosťami, alebo vedľajšími starosťami, žil si skutočne dobre vo vedomí, že ide o pomerne krátky čas vojenskej základnej služby a hoci i v časoch vedenia vojny si v dobrom zdraví a pohode prežije. Druhá svetová vojna už dávno doslova zúrila, takmer vo všetkých európskych štátoch, zanechávala za sebou stopy hrôzy a utrpenia miliónov životov tak civilného obyvateľstva, ako i vojakov na frontoch. Čítať o týchto hrôzach a o ničivej sile vojny je niečo iné, ako ju v skutočnosti bezprostredne prežívať. Či už z fotografií, alebo filmov, čo poskytovala vtedajšia úradná propaganda, dalo sa usúdiť, že postihnúť ľudia prežívajú hroznú tragédiu a každý jeden čo na to pozeral, cítil v sebe upokojenie, že tieto činy hrôzy prežíva len z diaľky. I vracajúci sa vojaci z frontov mali svorne jedno želanie, len dostať sa späť z tohto kotla ľudského nešťastia.

Blížiaci sa fronta a rýchly postup Červenej armády, smerom i na naše územie takzvaného Slovenského štátu, udávali na strednom a východnom našom území, iný smer a s tým i náladu obyvateľstva. Príchod partizánskych skupín z Východu. Mohutná ofenzíva Sovietskej armády najmä po nikdy v dejinách tak známej stalingradskej bitke, zaznamenávali jedno víťazstvo za druhým a v auguste roku 1944 fašistické krvilačné hordy museli chrániť vlastnú kožu vrah v záujme "európskej civilizácie" už tesne na hraniciach Slovenska. A táto skutočnosť pre národnoslobodzovací boj národov našej vlasti mala nesmierny význam. A sa pradedo dostal k partizánom konkrétne k partizánskej jednotke, kde náčelníka štábu robil Popov sovietsky

partizán a dostal sa do Rajeckej doliny konkrétne do Kunerádskeho zámku. Úlohou tejto partizánskej skupiny v Kuneráde bolo zadržať postup fašistom a prípadne vyhnať ich i zo samotnej Žiliny. Keď sa rozrástla zo štábnej čaty na štábnu rotu, rozhodli sa vyčleniť zvlášť mýnometnú rotu a veliteľom bol ustanovený pradedo. Dni ubiehali vo zvýšenom úsilí a v snahe dozvedieť sa o zámeroch okupantov. Preto k tomu účelu robili rôzne prieskumnícke opatrenia. No po veľkej generálnej ofenzíve Nemcov, ktorí sa blížili zo všetkých strán na Kunerád sa im podarila rýchla evakuácia stiahnutie sa zo zámku do hôr. Napoludnie už zámok horel v plameňoch a Nemci sa rýchlo stiahli do Rajca. Z brigády zostala len časť, väčšia skupina okolo Rajca buď padla do zajatia, alebo sa ukryla pred zúrivými Fricmi. Pokiaľ pradedo z jeho družstvom sa presúvali za ťažkých podmienok na pomoc partizánskej skupine v Necpaloch a tejto doliny, fašistickí okupanti intenzívne zahajovali takmer na všetkých frontoch povstaleckého územia ofenzívu. Keď sa dozvedeli správu, že Banská Bystrica padla družstvo pradedo, už bojovalo skôr sa pohybovalo o okolí Liptovských Revúc, zvyšky roztrúsených povstaleckých vojsk prechádzajú do neznáma. Bol to strhujúci obraz. Starenky plakali a tíško sa modlili. Nevedeli

pochopiť, ako môže tzv. slovenská vláda verejne odsúdiť rodu verných Slovákov a povýšiť ich medzi banditov a Zradcov a tým barbarom udeľovať vyznamenania, za to že vraždili tak starcov i deti, tak ženy i mužov a pálili chudobné chatrče domáceho obyvateľstva. Tak skončila prvá kapitola slovenského ľudu, ktorý povstal zo zbraňou v ruke za svoju slobodu a nezávislosť. Ľud stredného Slovenska nepatril medzi zradcov jeho národa a túžobne očakával príchod Červenej armády, ktorá doniesla slobodu mnohým európskym národom.

Kunerád dnes

AUTOR: **Diana Ďurkyová**, žiačka ZŠ - 6.A Banská Bystrica

99.rokov spomienok – ďakujeme.

Malá oravská dedinka Brezovica – obec Osada privítala 22.novembra pred 99. rokmi nového obyvateľa, ktorému dali meno rodičia Tomáš. Už mal dvoch starších súrodencov. Sestru Annu a brata Jozefa.

Rodičia prežívali radostné chvíle v malebnej prírode so svojimi deťmi. Ako však dospievali, vypukla druhá svetová vojna, ktorá ovplyvnila ich životy.

1.októbra 1942 po vyučení, ako robotník narukoval ako vojak základnej vojenskej služby do Liptovského Sv. Mikuláša k 4.horskému pluku. Odtiaľ odišiel do Poddôstojníckej školy v Liptovskom Mikuláši. Po jej absolvovaní získal funkciu veliteľa protiletadlového roja. Začiatkom júna 1943 bol odvelený na východný front do ZSSR, kde mali vojaci vymeniť staršie ročníky. Pred Košicami museli všetci odovzdať zbrane. V pohotovosti ostali len protiletadloví delostrelci. Z Košíc išli do Geničeska, odtiaľ do Gen-Gorkij a poslaní na front do Askanii Novej. Asi 26. Októbra 1943 prešli k Červenej armáde. Pri vypočúvaní a kontrole zbraní, či bolo z nich strieľané zistili, že zbrane neboli použité. Neodzbrogili ich, ale hneď ich zamestnali. Výhoda bola, že bol vyučený automechanik.

Neskoršie boli poslaní do Usmane. V Usmane bol založený Pluk slovenských dobrovoľníkov. No z Londýna a Moskvy prišla odpoveď, že československá jednotka v ZSSR už je. Na front pôjdu s ňou. Z Usmane boli preložený do Jefremova, kde absolvovali kasárenský výcvik.

V Jefremove absolvoval kasárenský výcvik, kurz inštruktorov Červenej armády. Bol

príslušníkom 1.československého armádneho zboru v ZSSR, ako technik pre paravýcvik v bojových operáciách, ako veliteľ čaty. Tu absolvoval niekoľko zoskokov.

K 2.samostatnej paradesantnej brigáde prišiel ako inštruktor. Ďalšie zoskoky absolvoval medzi mestami Tula a Jefremov. Neskoršie bola brigáda presunutá do Chmelnického a Proskurova.

Priblíženie sa sovietskych vojsk k našim hraniciam zosilnilo u príslušníkov 1.čs. armádneho zboru s túžbou zúčastniť sa spoločne s Červenou armádou bojov o vstup do rodnej vlasti, hlavne pri vypuknutí SNP. No 2.paradesantná brigáda zostala naďalej v Proskurove, lebo sa počítalo s jej vzdušnou prepravou na územie okupovaného Československa. Na proskurovskom letisku zosadili aj 1.čs. samostatný stíhač letecký pluk v ZSSR.

Po vypuknutí SNP sa 1.čs. armádny zbor presunul bližšie k našim hraniciam. 7.septembra sa sústredil v priestore asi 10 km od Krosna. Do priestoru bola presunutá aj 2.paradesantná brigáda. Po jednodňovom odpočinku spoločne s 38. armádou Sovietskeho zväzu ráno 8.septembra 1944 sa začal útok na priesmyk Dukly. Nemecké zoskupenie v tomto úseku bolo veľmi silné. 2.paradesantná brigáda bola z posil stiahnutá, pripravila sa na letecký presun na posilnenie SNP a tak 19.septembra 1944 bola 2.paradesantná brigáda presunutá vzdušnou cestou na Tri Duby /dnešné letisko Sliač/.

V rodnej krajine bojoval spoločne s partizánmi na úsekoch Krupina, Dobrá Niva, Hiadeľské sedlo a Banská Bystrica.

29.august 1944 Slovenské národné povstanie. Tu náš národ ukázal bojového ducha oslobodiť sa spod fašizmu. Slovenský národ obklúčený nemeckou, fašistickou presilou, ale aj s hrstkou domácich fašistov a zradcov.

Po potlačení SNP spoločne s našimi vojakmi , partizánmi sa prebýjal k sovietskym jednotkám, spoločne s našim zborom pri Liptovskom Mikuláši.

Po 28.októbri 1944 – po vydaní rozkazu veliteľa 1.ČSA na Slovensku – prechod na iný spôsob boja, bol ako prieskumník SPO kpt. Viteka v starohorskej doline Motičky.

Absolvoval krutý - tzv. pochod smrti cez Donovaly, Polianka, Kalištie, Moštenickú dolinu na Prašivú, Hiadeľské sedlo, Chabenec s cieľom bližšie k sovietskej armáde./

5.máj 1945 – vytúžený mier. Začal sa budovať nový život v slobodnej republike.

V československej armáde zostal celý svoj pracovný život.

Zverstvá fašizmu napáchané počas vojny nesmú zapadnúť prachom. A tak v roku 1946 sa stáva jedným zo zakladajúcich členov Zväzu protifašistických bojovníkov.

To je plk.Tomáš KOVALÍK .

ZATAJENÝ PRACOVNÝ TÁBOR - plk.Tomáš Kovalík

2.svetová vojna- ako príslušník 2.paradesantnej brigády prešiel ťažkými bojmi. Po vypuknutí Slovenského národného povstania na jeho pomoc v ťažkých bojoch bola 2.paradesantná brigáda presunutá vzdušnou cestou na Tri Duby /terajšie letisko Sliač/. Tu spoločne v rodnej krajine bojoval s partizánmi na úsekoch Krupina, Dobrá Niva, Hiadeľské sedlo a Banská Bystrica.

Absolvoval „POCHOD SMRTI“ cez Donovaly, Polianka, Kalištie, ponad Podkonice, Moštenickú dolinu na Prašivú, Chabenec s cieľom bližšie k Červenej armáde. V tomto namáhavom pochode – daždi, snehu, prišli do priestoru Podjavorie, Hladovské sedlo pod Prašivou. Tu sa k nim pripojila veľká skupina civilov, detí, žien a mužov. Neboli ozbrojení, boli z blízkeho pracovného tábora.

Muselo to byť veľmi kruté. Bolo tu veľa ranených a mŕtvych. Fašistické jednotky po prvých neúspechoch, za pomoci prieskumných letov zintenzívnili svoje útoky. Odniesli to aj tí bezbranní ľudia v pracovnom tábore – prečo? Za to ,že boli inej rasy – Židia?

Tých bezbranných civilov chytili , obrali o cennosti a potom ich postrieľali. Zachránilo sa len 14 ročné dievčatko, s malým poranením nohy – volala sa Viera Adlerová.

Fašistická zúrivosť spálila a zničila všetky objekty pracovného tábora.

Vďaka obyvateľom dedinky Hiadeľ – rodina Zelinová zachránila Vierku. Bola u nich do konca vojny , až po jej odchod do Izraela .

Všetci v dedine vedeli o Vierke. Nenašiel sa zradca, ktorý by bol nemeckým vojakom, ktorí často prichádzali do dediny niečo prezradil.

Za to im patrí veľká vďaka.

AUTOR: **Anna Křemenová**, Sládkovičova 70 Banská Bystrica

Čas neúprosne letí. - Úvaha

A stále je ešte vždy niečo potrebné dopovedať k aktuálnym témam. Časom sa nielen na udalosti zabúda, ale dá sa aj klamať. Mám tým na mysli koniec 2.svetovej vojny a zánik Slovenského štátu . Všetko je zdokumentované, sfilmované a uložené v archívoch. Kto mal záujem vedieť pravdu, ten si zašiel k zdrojom, boli k dispozícii , zvlášť v Banskej Bystrici – v srdci SNP.

Na Námestí SNP sa každoročne usporiadali oslavy v deň oslobodenia mesta Banská Bystrica – 26.marca. Aj tak dnes mnohí obyvatelia nevedia povedať prečo sa kladú vence k Pamätníku SNP. Je to hanba, nie naša, ale ich.

Nevedia ani zhruba odpovedať na otázky aké vojny prebehli v minulom 20.storočí. Zabolí ma veľmi, keď sa opovrhuje SNP, keď sa zlomyselne zosmiešňuje za čierny deň v dejinách Slovenska. Sedia dokonca v parlamente NR SR.

Začnem tým, čo sa mi viackrát stalo. Nie tak mne neznámy mladý chlapec – 16.ročný raz v rozhovore povedal, že chodí na zrazy s ĽS naše Slovensko z hlbokého presvedčenia. Tvrdil, že Slovenské národné povstanie nám prinieslo veľké zlo a preto sa nemecké vojská dopúšťali zločinov, že sme ich zradili. Kde by sme dnes boli ako porazený štát? V Západnom Nemecku, alebo časti Rakúska a boli by sme mali blahobyť. Aj sme ho mali od r. 1939 do 28.augusta 1944. Či viem, čo všetko sa

za Slovenského štátu u nás postavalo – mosty, cesty – závidel nám celý svet.

Toto tvrdia aj niektorí dospelí. Nuž mali sa dobre ich predkovia v čiernych uniformách.

Keď to vedia, tak to vedia, že by sa boli dostali do tej vysnenej Hitlerovej ríše.

Aj ja by som sa 100%-ne za takých okolností dostala do RÍŠE aj s mojimi dvoma bratmi. Mojich oboch rodičov by okamžite zastrelili ako banditov. Pravdepodobne aj môjho staršieho brata, ktorý počas útrap dostal TBC, ale ja ako zdravé dieťa by som spolu s mladším bratom narodeným 4.mája 1944, by sme putovali do Nemecka na prevýchovu. A potom ako pracovná čata budovať ÁRIJCOM čistej rase blahobyť.

To by nás bolo čakalo. Gardistov ešte horšie , kým by nezistili, že Hitler by ich už na nič nepotreboval.

Takto vypovedám za všetkých Slovanov, ktorí sa narodili pred 8.májom 1945. Dnes by už nebola žiadna RÍŠA, len hrozne spustošená Európa, ktorá by sa po takom masacre len ťažko spamätávala.

Živých a posledných pamätníkov je nás už veľmi málo. Mnohí na túto tému už nechcú hovoriť s nikým, lebo sú len na posmech. Tomu promile percenta národa, ktorí sa nechcú odtrhnúť od ĽS Naše Slovensko, prajem veľa „šťastia“. Budú ho potrebovať až vytriezvejú, lebo naveky nebudú mať taký sladký a bezstarostný život.

AUTOR: **Anna Křemenová**, Sládkovičova 70 Banská Bystrica

ZDROJ: *Z rozprávania mojej prababky*

Zo stretnutia zo žiakmi zo ZŠ na besede z deviatakmi.

Pár slov mladým ľuďom končiacich základnú školskú dochádzku v tejto zložitej a ťažkej dobe COVID 19.

Každá generácia mladých ľudí bola nádejou pre budúcnosť národa, tak je to aj teraz. Lepšie časy striedali horšie časy, vždy to tak bolo. Každý mal nejaké prekážky, zdali sa byť tie ich najťažšie odkedy sa na planéte ZEM objavil človek. Musel zápasíť s prírodou ak chcel prežiť. To nás posúvalo ďalej. Musel začať rozmýšľať. Zaujímavé je, ako sa v každej dobe našli géniovia, vodcovia a objavitelia všetkého možného čo ukrýval VESMIR pred nami. Nakoniec ľudia zistili, ako funguje celý SVET podľa fyzikálnych zákonov. Sú prísne a s nimi sa vyjednávať nedá. To je pre nás dnes najväčšia výzva.

Dnes je internet. Vynikajúci pomocník – rýchly a s ním vie narábať malé dieťa. Nájdeš v ňom všetky informácie, ktoré hľadáš. Len či sú všetky údaje pravdivé? Nie sú, pridete na to čoskoro.

Od začiatku 20.storočia sa toho toľko zmeňovalo na Slovensku – vďaka povinnej školskej dochádzke. Stúpila gramotnosť prostých ľudí, ktorí mali pred tým múdrosť v sebe ako žiť s prírodou a neškodiť jej aj bez vysokoškolského vzdelania. Začali sa otvárať knižnice so spúšťou kníh od autorov z celého sveta.

Existujú aj dnes. Navyše máme spracované aj osobnosti Slovenska v emigrácii po všetky minulé stáročia.

Čítaj a užasneš!

Ak si raz donesieš domov knihu ako relax a zaujme Ťa obsahom, zistíš, že dej má hlavu aj päťu. Vcítiš sa do osudu hrdinov. Nad knihou môžeš osamote rozmýšľať. Môžeš sa s nimi porovnávať či by si chcel byť v ich koži, alebo žiť v ich storočí.

Zistíš ako sa rodili géniovia a tvrdo museli obhajovať svoju pravdu. Ako sa stavali tie krásne budovy veľkomiest a katedrály, ktoré pretrvávajú celé stáročia. Slováci chodili na MÚRAČKY. Nielen to dá dobrá kniha. Zlepší sa Ti slovná zásoba, vizuálne Ťa učí správnej spisovnej gramatiky. Vedie Ťa k vlastenectvu a národnej hrdosti. Čítaj vo voľnej chvíli, narovnáš si skrivenú chrbticu od počítača a čítaj rád.

História je potrebná pre každého mladého človeka, aby poznal svoje korene a vedel kde má domov. Máš život pred sebou, musíš mať aj vlastný názor. Len papagáj opakuje čo sa od neho žiada.

Už nikdy nebudeš mať toľko času na čítanie ako ho máš teraz v študentských rokoch, pod krídlami svojich rodičov. Nezarad' sa medzi tých dospievajúcich ľudí, ktorých musia rodičia prosieť na kolenách, aby nevymeškávali prednášky v škole a aby si vážili svojich vyučujúcich pedagógov.

Prajem Vám veľa šťastia do života.

AUTOR: **Karinka Ferencová**, Gymnázium park mládeže 5, Košice 1. ročník

***Hnev skončí raz, hoc búrny je
a večer všetko zakryje,
noc hviezdna dá liek na rany,
keď hrob pri hrobe zrovnaný.
Dáš trpieť, pravdu poraziť,
však pomôžeš i zvíťaziť -
rozžiaríš svit s tmou po boji ...
a preto usnem v pokoji!***

Ondrej Leštach
Henckovce, väzeň číslo 8879 1172, zajatec

Na úvod by som sa rada predstavila. Som pravnučka starého otca. Ondreja Leštacha z Henckoviec a zaujala ma výzva virtuálnej aktivity 75 ruží víťazstva nad fašizmom, tak som sa rozhodla na základe rozprávania môjho starého otca a syna O. Leštacha, Štefana Leštacha, ale hlavne z denníčka, ktorý si prastarý otec písal počas strádaní, keď bol

zajatý. Príbeh, muža, ktorý sa nebál smrti, v spomienkach za našu slobodu v kritických rokoch 1939- 1945, jedného z mnohých, ktorí sa nebáli vystúpiť so zbraňou v ruke, nielen počas SNP. Odmenou boli koncentračné tábory, ani tie však nedokázali človeka zlomiť. Príbeh zajatca Ondreja Leštacha z Henckoviec, narodeného 10. 4. 1904 je toho dôkazom.

Stále živé zostanú slová z môjho denníka, ktorý som písal počas strádania s vedomím, že myšlienkam nikdy nebol obmedzený priestor. Prežijem? Aj takto bolo možné pootvoriť malý denníček „V blízkosti Pánovej / Modlitby, piesne, výpovede Písma pre evanjelických“, ktorý dostal aj vojak Slovenského štátu naverbovaný do nespravodlivej vojny. Vojak nahnaný na vojnové fronty, povstalecký vojak, nakoniec už ani nie človek, ale len strohé a veľavravné číslo 8874, 1177 zajatec Kgf. Arb. 1177/GUB hald/ Traun O. D. Písal svoj denníček na stránkach spomínaného motlitebníka, kde na okraji zostal voľný nepotlačený priestor. Kto vie, koľko týchto stránok zostalo výpoveďou, ale aj obžalobou. Bola to viera, ktorá mu dala prežiť, vrátiť sa domov k rodine na Slovensko. Som to ja, ktorý verím, že musím prežiť, vrátiť sa k manželke Márii, k svojim deťom, k tebe syn Ondrej, dcéra Mária, Emília a Július, posledný a vojnový. Dlhé a nekonečné transporty, nevedno kam vedú, koľajnice nemajú konca. V očakávaní s kamarátmi, kedy už príde koniec tohto strádania a hlavne koniec tejto nezmyselnej vojny. Mnohí z mojích kamarátov sa konca vojny a víťazstva nedočkali. Zoznam ich mien by bol nekonečný. Sme už len väzni, pracovné sily. Nemôžem ich nespomenúť, Peter Soroka, P. Paša, Rurik z T. Sv. Martina, Rebro Ján, Ďuríček Š., des. Valach Juraj, des. Saraka, Michal Šuster, Klimák Jozef, rotn. Zlumann Rudolf, Doro Ján z Rejdovej, Porák Ján z Kobeliarova, Mandžár Ján z Nižnej Slanej, Durán Ján z Henckoviec, Košút Ondrej z Betliara, Dudáš Ondrej- žandár, Černaj Ondrej z Dobšinej, Lipták Ondrej z Dobšinskej Maši, Šmelko Edo. z Dobšinej, Blaško z Dobšinej. Z Gemerskej Polomy: Völdôš, Kušnier Ján, Kušnier Juraj, Očkaik Juraj, Kolesár Ondrej, Šlosár Ondrej, Čižmár Štefan, Puškáš Juraj, Gajár Ondrej, Tomášik Juraj (zomrel pri bombardovaní 15.12.1944 tam v Linci, keď zahynuli 12 muží).

Ranených bolo ešte ďalších dvanásť aj v januári 1945. Smrť kosila, hynuli na následky bombardovania keď namiesto Gôringovej fabriky bol zasiahnutý lágér a viaceré baraky s väzňami. Tak zahynul 19. januára 1945 aj

Jozef Mazura z Gemerskej Polomy. Pochovali sme tak už ďalšieho z našich radov. Prenasledovali nás choroby, tuberkulóza, ale aj vredy. Pochovali sme ho v Rakúsku, ďaleko od domova. Pomaly nás ubúdalo, tratili sme sa. Prvé mesiace roku 1945 nás nenechali ani spať, ani pracovať vo vojnových fabrikách nemeckej ríše. Dňa 20. januára 1945 sme sa v Linci zobudili na veľký letecký nálet, výbuchy otriasali barakmi, kde sme boli ubytovaní a z ktorých sme sa utekali ukryť. Zo 150 spojeneckých lietadiel boli zostrelené dve, bomby zabili našich spoluväzňov, 30 ruských zajatcov.

Vo februári boli na dennom programe stále sa stupňujúce nálety, zahynulo veľa väzňov z našich radov. Dňa 16. februára 1945 spadlo šesť leteckých bômb v blízkosti 200 m od nás. Bola úplne zničená elektráreň a veľký mlyn. Najväčším úspechom bolo zničenie fabriky na výrobu tankov. Ľudské obete dosahovali vyše 1500 ľudí, 80 % z nich boli cudzinci. Ani 25. február nevestil nič dobré, keď nami v koncentračnom tábore v Linci preletelo 23 ťažkých lietadiel z celkového počtu 420 bombardérov a sprevádzajúcich lietadiel. Zostrelené boli štyri lietadlá, z ktorých vyskočili dvaja piloti. Týchto Nemci vodili po našom lágri. Viac sme ich nevideli. Najväčší zásah dostala Gôringova zbrojovka. Veľa obetí bolo z radov civilného obyvateľstva a väzňov pracujúcich na nútenej práci v Gôringovej zbrojovke. Zničený bol aj veľký úsek železničnej trate.

Nešťastným pre nás bol 9. marec 1945. Nad táborom krúžila nemecká stíhačka, v baraku bolo 14 mužov pracovnej čaty- kuchári, obuvníci, krajčíri, keď okolo 17:30 h sa stíhačka zrútila priamo do nášho baraku. Dvakrát explodovala, pričom zahynulo sedem mužov z našich radov. Barak zhorel, ďalší utrpeli vážne zranenia. Dňa 20. marca 1945 letecké nálety spojencov sa stupňovali. Zásah dostalo mesto Vals, zničená bola železničná stanica, vozový park, rušne a letisko.

Dňa 30. marca 1945 sme sa tešili na Veľkú noc. Aké bolo naše sklamanie, keď Linz opäť prežíval bombardovanie veľkým množ-

stvom lietadiel. Len civilných obetí bolo vyše 2000. Zničená bola železničná stanica, Göringova fabrika, celé ulice s domami, benzínová a elektrická stanica. Z našich radov sme prišli o ďalších dvoch mužov. Vo vzduchu sme s obavu sledovali veľké letecké súboje, často len 200 m nad zemou. Zostrelené boli 4 nemecké lietadlá, 2 americké. Po náletoch 18. apríla 1945 sa našla aj jedna nevybuchnutá bomba. Museli na jej vykopávaní pracovať väzni z našich radov, pracovali s lopatami, keď sa bomba následne uvoľnila a vybuchla. Troch mužov usmrtila, ďalších dvoch ťažko zranila. Dňa 25. apríla, keď sa už väčšina z nás tešila na koniec vojny, že sme prežili, došlo k veľkému náletu 800 lietadiel na Linz. K zemi sa zniesli tisíce bômb. Nálet trval tri hodiny. Usmrtených bolo množstvo civilných osôb, väzňov a obyvateľov

mesta. Zostrelené boli tri americké lietadlá. Toho istého dňa vo večerných hodinách začal ďalší nálet, ktorý ničil živú silu nepriateľa, jeho techniku. Boli to nálety ruských lietadiel, spôsobili značné škody, využívali aj palubné zbrane. Nálety pokračovali až do polnoci. Vedeli sme, že sa už blížilo naše oslobodenie, koniec núteného pobytu v zemi nepriateľa, nemeckého fašizmu. Dočkali sme sa, konečne prišiel vytúžený deň. Dobývanie a oslobodzovanie lágra a nás, väzňov. Bolo to v dňoch 2.- 5. mája 1945 vo večerných hodinách. Pokračovalo skoro do 19:00 h 5. mája. Na nádvorie lágra dorazili prvé tanky a obrnené vozidlá anglickej armády. Celú noc bolo počuť a vidieť, že všetko ešte neskončilo. Boli sme uprostred fronty, z ktorej nás jednotky 6. pancierovej divízie konečne oslobodili.

Tanky 11. americkej obrnenej divízie vstupujú do Mauthausenského koncentračného tábora; fotografia bola spravená 6. mája 1945.

V týchto dramatických chvíľach som myslel, že už nikdy neuvidím svoju rodinu, ženu a deti, ale ani slobodné Slovensko. Dňa 16. mája 1945 sme boli konečne preč od Linca, z tábora, kde

som bol väznený a zajatý v nemeckom baraku č. 5, kde som mnoho prežil a videl. Následne nás previezli do prístavu. Trvalo to skoro dve noci. Skončila sa moja krížová cesta utrpenia

a potupy od 29. októbra 1944, keď som odišiel z Kysaku. Prvý list ma čakal 10. decembra 1944. Nebolo to ľahké. Prežili sme aj keď nie všetci. Postupne nás ubúdalo, pripomína to slová piesne, z ktorej uvádzam: „Kamaráti bratia, po jednom sa tratia“. Pred očami nám jedného z nás, Juraja Tomášika, ktorý zomrel ďaleko od svojej rodiny pri bombardovaní už 15. decembra 1944. Odtrhlo mu ľavú nohu, pravú zlomilo. Deformovaná bola spodná časť tváre s čelou. Stalo sa to ešte v Linci. Postupne zahynulo z našich radov 12 kamarátov, spoluväzňov. Dňa 10. januára tragicky zahynul ďalší z nás, zdatný muž tešiacy sa s nádejou prežitia, s vierou, že sa vráti a uvidí svoju rodinu. Podobne zahynul aj priateľ Jozef Mazura z Gemerskej Polomy, na

našej doline. Zomrel v nemocnici v Linci, ďaleko od domova. Pochovali sme ho na cintoríne 22. januára 1945. S nádejou a vierou sme odchádzali, vojaci povstania, partizáni, príslušníci Čs. armádneho zboru, vojaci zahraničných armád, väznení v lágroch a koncentračných táboroch. Mnohí z nich mali podobnú knižočku so slovami viery, do ktorej si zapisovali deň za dňom, ktorý prežili. Slová a text boli rôzne, osudy rovnaké. Jeden bol aj väzeň číslo 8874 1177 môj prastarý otec Ondrej Leštach z Hencoviec. Motto jeho zápisu v úvode denníčka mu dalo nádeje, vrátil sa živý, prežil. Záverom ešte niekoľko slov adresovaných nám všetkým, generáciám budúcim, ktoré ešte prídu po nás.

Vojna...! Dielo nemeckej pyčby a krutosti

Národy okupovanej Európy v druhej svetovej vojne postrali so zbraňou v ruke proti nacizmu a fašizmu

» O jedno prosím, vy, ktorí prežijete túto dobu, nezabudnite ... Zbierajte trpezlivo svedectvá o tých, ktorí padli pre seba i pre Vás ... Zaľúbte si aspoň jedného z nich ako synovia a dcéry a buďte naňho hrdí, ako na veľkého človeka, ktorý žil pre budúcnosť.“

Súčasťou projektu

Kultúra znevýhodnených skupín

sú ďalšie projekty.

MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov - KUŽaM

Príspevky ku „Kytici 75 ruží víťazstva nad fašizmom „ a Oblv SZPB

Poprad OBLV: ZŠ a MŠ Veľká Lomnica

1. Autorka: Eva HABINÁKOVÁ názov :MÔJ PRADEDO BOL VOJAK, poézia, 7
vlastná fantázia a spomienky prababky na vojnu.
Základná škola a MŠ z Veľkej Lomnice ,

2. Autorka: Michaela KAŇUKOVÁ názov : Z ROZPRÁVANIA MOJEJ PRABABKY, 9
rozhovor s prababkou Annou Javorovou, fotografie.
Základná škola a MŠ z Veľkej Lomnice,

3. Autorka: Alžbeta KARKOŠKOVÁ, názov: ADOLF BURGER, fotodokumentácia , 10
životopis, kniha Dejiny Veľkej Lomnice.
Základná škola a MŠ z Veľkej Lomnice,

4. Autorka: Veronika LAPŠANSKÁ, názov: OSLOBODENIE VEĽKEJ LOMNICE, próza, 16
kniha Dejiny Veľkej Lomnice, doplnené výstižnou kresbou, mapa Slovenska.
Základná škola a MŠ z Veľkej Lomnice ,

5. Autorka: Martina MADEJOVÁ, názov: 2. SVETOVÁ VOJNA, z rozprávania babky, 17
poézia, vlastná fantázia, dejepis pre 9. ročník.
Základná škola a MŠ z Veľkej Lomnice

Galanta ZO: ZŠ SNP Cintorínska 456, Veľká Mača ,

6. Autor: Dominik DANIS, názov: DEŇ VÍŤAZSTVA NAD FAŠIZMOM, úryvok 18
dokument, fotomontáž, žiak 5. triedy
ZŠ Rožňava OBLV: Gymnázium

7. Autorka: Lucia ILČOVÁ názov : KYTICA 75 RUŽÍ VÍŤAZSTVA NAD FAŠIZMOM, 20
z rozprávania starého otca Františka Novotného, študentka
gymnázia Rožňava

8. Autorka : Lenka TRAJTELOVÁ názov: PRÍBEH ČLENA 2. PARADESANTNEJ BRIGÁDY, 22
ZŠ ul. Komenského Revúca

9. Autorka : Matúš KRIAK názov: PRÍBEH PARTIZÁNKY, 24
žiak 9. A triedy
ZŠ Komenského Revúca

Trenčín : ZŠ Janka Pala2, Nemšová

10. Autorka: Ema GURINOVÁ , názov: KYTICA 75 RUŽÍ K VÍŤAZSTVU NAD FAŠIZMOM, 26
z rozprávania babky a uja. *Základná škola, Janka pala2, Nemšová, žiačka 8. triedy ,*

Stará Ľubovňa : ZŠ a MŠ Jarabina

11. Autorka: Mária DEREJVANÍKOVÁ , názov : NA TÚ NOC NIKDY NEZABUDNEM, 27
príbeh mojej babky 2. sv. vojna. *ZŠ a MŠ Jarabina , žiačka 9. triedy ,*

12. Autorka : Petra Derevjaníková, názov: KRUTÁ VOJNA, 28
ZŠ a MŠ Jarabina, žiačka 8. ročník,

13. Martin Potičný, názov : MOJIMI OČAMI, Sovietsky tank a Americká stíhačka, 33
ZŠ a MŠ Jarabina,

14. Autor : Stanislav CHOVANEC , názov: 75 RUŽÍ ZA MIER, z rozprávania prababky, 34
14. ročný, *ZŠ , Komenského 6, Stará Ľubovňa,*

Bratislava OBLV ZŠ Komenského 3 Bernolákovo

15. Autorka : Valentína VANEKOVÁ, obal , môj pradedko, kresba, žiačka 6. F triedy, 35
ZŠ Jozefa Gregora Tajovského , Senec

16. Autorka: Melánia FATUROVÁ, názov: OSLOBODENIE , úvaha, žiačka 8.B triedy, ZŠ Komenského 3, Bernolákovo,	35
17. Autorka: Alexandra TÚROCIOVÁ, názov: OSLOBODENIE SLOVENSKA, úvaha, žiačka 9.B triedy, ZŠ Komenského 3, Bernolákovo,	36
18. Autorka: Juliána KUČERÁKOVÁ , názov: 75. VÝROČIE VÍŤAZSTVA NAD FAŠIZMOM,..... úvaha, žiačka 9.A triedy, ZŠ Komenského 3, Bernolákovo,	37
19. Autorka: Kristína POPOVIČOVÁ, názov: OSLOBODENIE MÔJHO DOMOVA A OKOLIA, úvaha, žiačka 9.B triedy, Bernolákovo,	38
20. Autorka: Kristína LAŠŠUOVÁ , názov : OSLOBODENIE MÔJHO DOMOVA A OKOLIA, úvaha, žiačka 8.B triedy, Bernolákovo,	40
21. Autorka: Sofia ČŠÖVÁRIOVÁ, názov : DRUHÁ SVETOVÁ VOJNA úvaha, žiačka 9.B triedy, ZŠ Komenského 3, Bernolákovo,	42
Ružomberok OBLV: ZŠ a MŠ Liptovské Revúce	
Autori: Žiaci 9.ročníka , ZŠ A MŠ Liptovské Revúce, názov : SPOMIENKY..... NA 2. SVETOVÚ VOJNU A OSLOBODENIE LIPTOVSKÝCH REVÚC – p r o j e k t - š k. rok 2019/2020	44
22. Gabriela KYTOŠOVA.....	
23. Ema MASTIŠOVÁ.....	
24. Júlia DANCEKOVÁ.....	
25. Vivien LAŽÍKOVÁ.....	
Nové Mesto nad Váhom OBLV: ZŠ Tematínska	
26. Autor: Natália KASÁLOVÁ, názov: KYTICA 75 RUŽÍ K VÍŤAZSTVU NAD FAŠIZMOM,..... projekt, žiačka 5. C triedy, ZŠ , Tematínska ulica č.2092, Nové Mesto nad Váhom	62
34. Autorka: Dominika GAŠPAROVÁ , názov : HNEV, BOLEŠŤ . SMÚTOK..... a 2. svetová vojna v našej obci, ZŠ Zemplínska Teplica	72
Trebišov OBLV : ZŠ Egreš, ZŠ Zemplínska Teplica	
28. Autor :Daniel MARJOV, názov : SVÄTÝ ANTON, ochranca vojnou zmietaných..... duší, ZŠ Zemplínska Teplica 5.ročník	73
29. Autor: Martin BABIČ , názov : 75 ROKOV SLOBABY zo spomienok starej mamy, ZŠ Zemplínska Teplica ,5 .ročník	75
30. Autor: Adela TIMKOVÁ, názov : OBEC EGREŠ, zapísaná v zozname vypálených obcí, ZŠ Egreš 9. ročník	76
30. Autor: Štefan DOBOŠ, názov : 2.SVETOVÁ VOJNA OČAMI RODÁKOV OBCE, ZŠ Zemplínska Teplica , 9. ročník	78
31. Autor : Daniel HODERMARSKÝ , názov: MÔJ PREDEDKO BOL PARTIZÁN,..... 2. svetová vojna nás stále ovplyvňuje,	82
32. Autor Denis Lacko, názov: Z vojaka prezenčnej služby partizán..... ZŠ Veľký Biel 5 trieda	83
35. Autor: Diana Ďurkyová, názov: 99.rokov spomienok – ďakujeme..... ZŠ 6. trieda Banská Bystrica	85
36. Autor: Anna Křemenová, názov: Čas neúprosne letí , názov: Zo stretnutia so žiakmi zo ZŠ na besede s deviatkami. Sládkovičova 70 Banská Bystrica	87 88
36. Autor: Karinka Ferencová , názov: Hnev skončí raz.... Gymnázium park mládeže Košice 1. ročník	89